

UNIVERSITETET I
NORDLAND

MASTEROPPGAVE

BARNEHAGEPLASS SOM HJELPETILTAK

- sett fra mødres, barnehagepersonell
og barnevernsansattes perspektiver

Master i sosialt arbeid – SA 349S

Ellen C. Mentzoni Nilsen

Vår 2013

FORORD

Det har vært en lang reise å være med på dette prosjektet. Samtidig så har det vært svært lærerikt! Mange opp- og nedturer har jeg hatt underveis men nå er jeg ved veis ende.

Takk til min veileder Willy Lichtwarek som har bidratt med konstruktive tilbakemeldinger underveis i løpet. Takk også til mine medstudenter i mastergruppa. Uten dere så hadde jeg nok ikke kommet i mål.

En stor takk til min familie på hjemmebane for all støtte og oppmuntring.

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	4
1.1	PROBLEMSTILLING.....	6
1.2	OPPGAVENS OPPBYGGING.....	6
2	TEORETISK FORSTÅELESERAMME OG KUNNSKAPSSTATUS	8
2.1.1	<i>Barneverntjenestens oppgaver</i>	8
2.1.2	<i>Hjelpetiltak i barnevernet</i>	8
2.1.3	<i>Barnehageplass som hjelpetiltak</i>	10
2.2	BARNEHAGENS OPPGAVER.....	11
2.3	RISIKO- OG BESKYTTELSESAKTORER.....	13
2.4	RESILIENS.....	15
2.5	TILKNYTNING.....	17
2.6	BARNETS ATFERD.....	19
2.6.1	<i>Barnets kontakt med barnevernet og barnehagen</i>	21
2.7	SAMARBEID OG SAMSPILL.....	22
2.8	ØKONOMI.....	23
3	METODE OG VITENSKAPSTEORI	25
3.1	VITENSKAPSTEORETISK PERSPEKTIV.....	25
3.1.1	<i>Fenomenologi og hermeneutikk</i>	25
3.2	PROSJEKTSKISSE OG INTERVJUGUIDE.....	27
3.3	SØKNAD OM TILLATELSE I FORHOLD TIL PERSONVERN.....	27
3.4	UTVALG AV INFORMANTENE.....	27
3.5	INTERVJUPROSESSEN OG INTERVJUGUIDEN.....	29
3.6	ANALYSEPROSESSEN.....	30
3.7	FORSKNINGSETISKE HENSYN.....	31
3.8	RELIABILITET OG VALIDITET.....	32
4	PRESENTASJON AV FIRE FAMILIER	33
4.1	TROND.....	33
4.2	CECILIE.....	37
4.3	LARS.....	41
4.4	CHRIS OG ANNE.....	45
5	DRØFTING AV FUNN	48
5.1	FORHOLDENE I HJEMMET.....	48
5.2	ØKONOMI.....	52
5.3	BARNETS PROBLEMATIKK OG ATFERD.....	53
5.4	FORBEDRING AV FORELDRENE OMSORGSEVNE.....	56
5.5	SAMARBEID.....	58
5.5.1	<i>Samarbeidet mellom foreldrene og barnehagen</i>	58
5.5.2	<i>Samarbeid mellom foreldre og barnevern</i>	60
5.5.3	<i>Samarbeidet mellom barnevern og barnehage</i>	60
5.6	BARNETS KONTAKT MED BARNEHAGE OG BARNEVERN.....	61
5.7	TILTAKSPLANER OG MÅL FOR TILTAKET.....	64
6	OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	67

REFERANSER

VEDLEGG

1 INNLEDNING

Barneverntjenesten sin hovedoppgave er å påse at barn og unge lever under gode oppvekstvilkår. Det vil si at de skal leve under forhold som ikke skader deres helse eller utvikling. Barn og unge skal ha hjelp og omsorg til rett tid, jfr barnevernloven §1-1. Med andre ord har barnevernet et sentralt ansvar for en sikker, trygg og god oppvekst for barn. Foreldrene har imidlertid ansvaret for oppvekst og omsorg. Barnevernet har som ansvar å avdekke omsorgssvikt.

”Barneverntjenesten både på statlig og kommunalt nivå har som mål å bidra til at barn får gode oppvekstforhold. Dette skal oppnås gjennom både forebyggende arbeid, hjelp i utsatte livssituasjoner og oppfølging av barn som har lidd overlast. Barneverntjenesten har i de senere årene, særlig i byene, utviklet en rekke nye tiltak og økt sitt tilbud til befolkningen” (Fauske mfl. 2009:17).

Mye av forskningen de siste årene har vært i forhold til barn med atferdsvansker og barn som er under omsorg. Allikevel er dette bare en liten del av barnevernets klientell. De fleste barna i barnevernet har hjelpetiltak (Fauske mfl., 2009).

Når barneverntjenesten har satt inn hjelpetiltak i forhold til barn så har det i mange tilfeller vært fordi foreldrene selv har bedt om det spesifikke tiltaket. Foreldrene har ofte selv tatt den første kontakten med barneverntjenesten fordi de har ønsket hjelp. De har da også gjerne hatt klare ønsker om hvilke tiltak de har ønsket. Andre ganger så har barneverntjenesten fått bekymringsmelding fra instanser som har vært involvert i familien på noe vis, for eksempel barnehage og helsesøster. Det kan også ha vært at foreldrene i samarbeid med andre instanser har kontaktet barneverntjenesten.

Mye av forskningen de siste årene har vært i forhold til barn med atferdsvansker og barn som er under omsorg. Allikevel er dette bare en liten del av barnevernets klientell. De fleste barna i barnevernet har hjelpetiltak (Fauske mfl.,2009).

I spørsmål om bruk av hjelpetiltak, er barneverntjenesten ofte stilt overfor vanskelige dilemmaer i sin kontakt med familier. Det er en stor utfordring å kunne finne fram til gode hjelpetiltak som kan avhjelpe familiene. Det kan være tiltak som støttekontakt,

avlastningstiltak i hjemmet, besøkshjem, foreldrestøttende tiltak, økonomisk stønad og barnehageplass. Barnevernet kan også formidle plass i fosterhjem, og plass i mor- og barninstitusjon, samt andre type institusjoner.

Barnehagepersonalet treffer både barn og foreldre hver dag ofte over år. De observerer barna i samspill med andre barn. De ser hvordan barna er i lek og læring. I tillegg vil de kunne se hvordan samspillet med foreldrene fungerer. Det er barnehagene som er tette på både barn og foreldre av alle offentlige instanser.

I mange år har jeg jobbet som saksbehandler innenfor det kommunale barnevernet og har derved fulgt opp familier med forskjellige typer hjelpetiltak og omsorgstiltak. Det har vært mange ulike familiehistorier og med ulik problematikk og alvorlighetsgrad.

I mitt virke i barneverntjenesten har jeg ofte snakket med både foreldre og barnehageansatte i forhold til oppfølgingen av hjelpetiltakene. Vi har møttes i ansvarsgruppemøter og andre felles møter som basisteam og tverrfaglige team. Som barnevernkonulent har jeg hatt mitt ståsted, min kunnskap og for forståelse, mens de andre partene har hatt sitt ståsted ut fra sin posisjon. Sammen har vi diskutert felles problemstillinger omkring barnet og forsøkt å få til et godt samarbeid. Samtidig så har en mange ganger fundert på hva slags fokus og opplevelse de andre partene rundt barnet har hatt i forhold til hjelpetiltaket.

Foreldrene har hatt den følelsesmessige delen i dette. De er foreldre til barnet som har tiltaket. De tilfører en ekstra dimensjon inn i diskusjonene ved både å sitte inne med faktakunnskap om barnet sitt i tillegg til at de er følelsesmessig engasjerte.

For å oppnå et godt resultat i forhold til arbeid med barn, er man avhengig av at man har en felles forståelse og et felles fokus i forhold til hva man faktisk jobber med. Om dette stemmer det er vanskelig å svare på. Det å evaluere et hjelpetiltak er ikke enkelt. Det kan være mange årsaker til at det går bra eller bedre med et barn eller forholdene omkring et barn.

Noen ganger er det svært små endringer som skjer som gjør at ting blir bedre. Plutselig er man inne i en god eller dårlig sirkel og så eskalerer det ut fra det.

Gjerustad (2006) viser til en spørreundersøkelse der det sies at barnehage kan brukes som tiltak i forhold til mange problemer. Herunder nevnes omsorgssvikt, stimulering, atferd med mer. Dette har bidradd til min interesse for å finne ut om hvordan både foreldre, barnehage og

barnevern ser på barnehageplass som hjelpetiltak. Videre ledet det meg til problemstillingen jeg har formulert.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen blir som følger:

Hvordan ser foreldre, barnehageansatte og barneverntjenestens ansatte på barnehageplass som hjelpetiltak?

Jeg har intervjuet både mødre, personell i barnehagene der barna er og barnevernkonsulenter som jobber med familiene. Dette fordi jeg har hatt ønsket om å forstå de tre partenes perspektiver i forhold til hjelpetiltaket. Det har vært gjort flere undersøkelser i forhold til hjelpetiltak i barnevernet, men jeg kan ikke se at noen har hatt med alle tre perspektivene i en og samme undersøkelse.

1.2 Oppgavens oppbygging

Jeg har valgt å dele oppgaven opp i 6 hoveddeler.

Den starter med en innledning som leder til oppgavens problemstilling.

I del to omhandler oppgaven teori. Starter med teori rundt barnevernets oppgaver, som videre avgrenses inn mot teori rundt hjelpetiltak, og barnehage som hjelpetiltak. For å belyse teorien her har jeg valgt å gå nærmere inn på teori rundt barnehagens oppgaver, risiko- og beskyttelsesfaktorer, resiliens, tilknytning, barnets atferd, samarbeid og økonomi.

Del tre omhandler metode. I metodedelen er de metodiske valgene i undersøkelsen beskrevet og begrunnet. Det er en beskrivelse av hvordan jeg har jobbet med analysen, samt drøfting av de etiske overveielser.

I del fire presenteres resultatene av undersøkelsen. Jeg har valgt å presentere de fire familiene for seg, med mors fortelling, barnehagens fortelling og barnevernets fortelling knyttet til hvert av barna som har barnehageplass som hjelpetiltak.

Del fem består av drøfting av funnene relatert opp mot aktuell teori. Funnene ledet meg til å se disse i lys av temaene; forholdene i hjemmet, økonomi, barnets atferd, forbedring av

foreldrenes omsorgsevne, samarbeid, barnets kontakt med barnehage og barnevern, og til slutt tiltaksplan som mål. Dette er da hoved overskriftene i analysen.

Hvert tema oppsummeres i forhold til barnehageplass som hjelpetiltak.

Del seks gir en oppsummering av de viktigste funnene og avsluttende refleksjoner.

2 TEORETISK FORSTÅELESERAMME OG KUNNSKAPSSTATUS

Jeg har i innledningen redegjort for at jeg vil se på barnehageplass som hjelpetiltak, sett fra både mødres, barnehagepersonalets og barnevernsansattes perspektiv. Problemstillingen tar utgangspunkt i om det er ulike/ like perspektiver fra de ulike aktørene knyttet til barnehageplass som hjelpetiltak. I teoridelen vil jeg først se på hva som er barnevernets oppgaver og hjelpetiltak. Deretter vil jeg avgrense teorien til barnehageplass som hjelpetiltak med tilhørende teori. Hva har betydning for barnehageplass som hjelpetiltak? Jeg vil se på forhold som risiko- og beskyttelsesfaktorer, resiliens, tilknytning, atferd, samarbeid, økonomi og barnets kontakt med barnehage og barnevern for å vurdere dette.

2.1.1 Barneverntjenestens oppgaver

Barneverntjenestens hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, jf. barnevernloven § 1-1. Dette innebærer at barneverntjenesten har et sentralt ansvar for å sikre at utsatte barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Foreldrene eller andre med foreldreansvar har hovedansvaret for barnets oppvekst og omsorg, men barneverntjenesten er ansvarlig for å avdekke omsorgssvikt og sosiale og emosjonelle problemer hos barn, og iverksette nødvendige tiltak for å unngå varige problemer (Barne- og likestillingsdept., 2009).

2.1.2 Hjelpetiltak i barnevernet

Hva er hjelpetiltak i barneverntjenesten?

Lov om barneverntjenester § 4-4 begynner med følgende ordlyd: *”Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak.*

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien, for eksempel ved å oppnevne støttekontakt, ved å sørge for at barnet får plass i barnehage, eller ved avlastningstiltak i hjemmet” (Lov om barneverntjenester 1992).

Ved at det kreves ”særlig behov” for hjelpetiltak presiseres likevel at forholdene i hjemmet alene ikke gir tilstrekkelig grunnlag for hjelpetiltak. Barnets behov kan være knyttet til en rekke ulike forhold som sosiale problemer, familiekonflikter, sykdom, økonomi, boforhold og

lignende. Det er derfor viktig at hjelpetiltak i tillegg til å omfatte tiltak som går direkte på barnets behov, også går ut på å bedre foreldrenes omsorgsevne (Raundalen, 2012).

For å kvalifisere til hjelpetiltak i barneverntjenesten må barnet ha et hjelpebehov utover det som er vanlig for andre barn på samme alder (Ofstad m.fl, 2009).

Det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for det enkelte barnet, jf. barnevernloven § 4-1. Tiltakene skal ikke være mer inngripende enn nødvendig og skal i størst mulig grad være basert på frivillighet. Ved valg av hjelpetiltak skal det blant annet legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen. Hvilke tiltak som er aktuelle, vil måtte vurderes opp mot det enkelte barns behov. Barnevernloven § 4-4 nevner blant annet barnehageplass, støttekontakt, avlastningstiltak i hjemmet, besøkshjem, foreldrestøttende tiltak og økonomisk stønad som eksempel på aktuelle tiltak.

Barneverntjenesten kan også formidle plass i fosterhjem og i senter for foreldre og barn. Videre må barneverntjenesten i samarbeid med foreldre og barn bruke skjønn og kreativitet for å avklare hvilke hjelpetiltak det er aktuelt å ta i bruk (Barne- og likestillingsdept., 2009).

Hjelpetiltaket bør være klart begrunnet og ha en klar målsetting. Innholdet bør diskuteres med familien på forhånd. Når barnevernet iverksetter hjelpetiltak, er hensikten å få barnet ut av den situasjonen som har gjort innsatsen nødvendig.

Ansatte i barnevernet skiller vanligvis mellom kompenserende og endrende tiltak. Begrepet *kompeniserende* referer til at tiltaket skal kompensere for en mangel ved barnets omsorgssituasjon. Det kan for eksempel dreie seg om at et barn under skolepliktig alder vokser opp i et lite stimulerende miljø med passive foreldre, men uten at situasjonen vurderes som graverende at omsorgsovertakelse er aktuelt. Barnehage kan da tenkes å være et relativt uspesifikt tiltak som forventes å kompensere for den manglende stimuleringen i hjemmesituasjonen. Tiltaket kan ikke så lett måles med hensyn til effekt selv om en kan tenke seg mulige indirekte effekter som bedre språklig og sosial fungering hos barnet (Gjerustad, 2006).

Endrede tiltak brukes for å oppnå bestemte endringer. Både råd og veiledning i hjemmet og foreldreveiledning kan oppfattes som endrende tiltak. Dette gjelder også mer kompenserende tiltak som barnehage, besøkshjem, støtte til fritidstiltak og støttekontakt (ibid).

Imidlertid er det mye overlapping i hvilke tiltak som brukes mest, og det kan for eksempel være slik at man setter inn endrende tiltak i forhold til foreldrene, og kompensierende tiltak for barnet.

I spørsmål om bruk av hjelpetiltak, står barneverntjenesten daglig overfor vanskelige dilemmaer i sin kontakt med og oppfølging av familier (Raundalen, 2012).

”Det ligger en stor utfordring i å finne frem til hjelpetiltak som faktisk kan avhjelpe familien, noe som blant annet kan skyldes mangel på forskningsbaserte, virksomme tiltak og manglende ressurser og kompetanse. En annen hindring for å finne frem til gode hjelpetiltak kan være å få til et godt samarbeid med foreldrene, særlig i form av å skape en felles forståelsesramme av hvilke hjelpetiltak som er best egnet” (Raundalen, 2012:51).

Hvor terskelen for hva som er god nok omsorg skal ligge, er til dels et normativt spørsmål – dette er blitt tydeliggjort bl.a. i Grindes studie av terskler i ”Nordisk barnevern” (Grinde, 2004).

Når barnevernet intervenerer, er det mange grunner til terskelen for når de gjør dette, ikke bør være vilkårlig, men influert av faglig basert og allmenn oppfatning av hva som er god nok omsorg for et barn. Det er barnevernet som har ansvar for å bestemme hvor terskelen for at det iverksettes hjelpetiltak, skal gå. I det øyeblikk barnevernet synes at denne terskelen er nådd, skal det iverksettes hjelpetiltak (Gjerustad, 2006).

2.1.3 Barnehageplass som hjelpetiltak

Hvorfor benytter barneverntjenesten barnehageplass som hjelpetiltak?

Barnehageplass er et praktisk viktig tiltak. Foreldrene vil på denne måte kunne komme seg først i barnehagekøen, der hvor det er slike. Barnet vil kunne ha utbytte av sosialt samvær eller en annen oppfølging i barnehagen, og få tilfredsstilt behov det ikke får dekket hjemme. Og det vil kunne være til barnets beste at moren, eller foreldrene, får nødvendig avlastning den tid barnet er i barnehage (Lindboe, 2003).

Målsettingene med bruk av barnehage som hjelpetiltak er ofte flere. For barna vil det gjerne dreie seg om å få oppleve alternative og bedre forhold til voksne enn det de opplever hjemme, et mer stimulerende miljø og å styrke deres sosiale kompetanse. Barnevernet og andre deler av hjelpeapparatet kan dermed også få informasjon om barna og familien som kan gjøre det

lettere å vurdere hva slags andre hjelpetiltak som eventuelt bør settes inn. For foreldre dreier det seg både om avlastning, støtte og råd i forhold til barna.

Fafo-rapporten (Gjerustad, 2006) viser til en spørreundersøkelse hvor det kommer fram at barnehage anses som et tiltak som kan brukes i forhold til en rekke ulike problemer. Uansett om problembeskrivelsen som gis i spørsmålene handler om omsorgssvikt, manglende stimulering, barns atferdsvansker, foreldres psykiske problemer eller rusmisbruk, er barnehage ett av tiltakene informantene mest sannsynlig hadde valgt (Gjerustad, 2006).

Oppfølging av slike hjelpetiltak krever ofte et langt mer systematisert samarbeid med foreldrene enn det ”generelle” foreldresamarbeidet i barnehagene. I følge Einarsson/Sandbæk medfører dette hjelpetiltaket et forpliktende og formalisert samarbeid mellom barnehage, foreldre og barnevern, dersom barnehageplassen skal kompensere for at barn lever i en vanskelig hjemmesituasjon. Faglige utfordringer knyttet til denne typen hjelpetiltak, er bl.a. beskrevet i temaheftet ”Barnevernet i barnehagen ” (Sagbakken/Tveiten, 1996) og av Haug (1999).

Barn som har hjelpetiltak fra barneverntjenesten er enten barn med atferdsvansker, barn med sosiale og emosjonelle vansker, utagerende barn eller risikobarn. Disse barna har ekstra behov for å bli sett. Barn som lever i omsorgssvikt opplever i liten grad voksne i hjemmet som ser deres behov, setter egne behov til side for barnets eller ser seg selv som den ansvarlige i relasjonen. Derfor er det ekstra viktig at disse barna blir sett av de voksne i barnehagen. Barnehagens viktigste oppgaver vil ofte være å gi barna god relasjon til en voksen.

2.2 Barnehagens oppgaver

Hva er så barnehagens oppgaver?

I følge barnehageloven §§ 1 og 2 skal barnehagen i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem ivareta barnas behov for omsorg, oppdragelse og læring. Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfulle opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser. I henhold til rammeplanen skal barnehagens innhold være ”allsidig og variert, og utformes slik at hvert enkelt barn får opplevelser og erfaringer som støtte for sin utvikling av kunnskaper, ferdigheter og holdninger” (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2011:21)

Barnehagen skal altså bygge videre på det kunnskapsgrunnlaget som barnet kommer til barnehagen med, og legge til rette for et allsidig aktivitetstilbud knyttet til de spesifikke innholdsområder som rammeplanen foreskriver. (Barne- og likestillingsdept., 2009)

Barnehagen har en lovfestet plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Opplysningsplikten er begrunnet i barnevernets behov for å motta opplysninger om barn i alvorlige omsorgs- og livssituasjoner. Opplysningsplikten følger både av barnevernlovens § 6-4 og av barnehagelovens § 22 annet ledd. Opplysningsplikten gjelder både av eget tiltak og etter pålegg fra barneverntjenesten eller andre barnevernmyndigheter. (Barne- og likestillingsdept., 2009)

Barnehagen skal kunne fange opp de barn som kommer i barnehagen med vesentlige behov udekket eller bare delvis dekket. Noen barn kan imidlertid oppleve å møte mer av det de har fått før de begynte i barnehagen. De kan oppleve at de ikke er noe verdt, at voksne og barn ikke liker dem, og at de derfor ikke ønsker å være sammen med dem. Det kan virke som om barnehagen er bra for de barn som allerede har det bra, mens den overser og ikke er bevisst på sitt tilbud til barn som har en vanskelig livssituasjon. (Claussen mfl., 2001)

Samfunnsendringer har ført til at barnehagepersonale har fått en langt mer betydningsfull omsorgsrolle overfor de fleste barn. Barna begynner tidligere i barnehagen enn før, og svært mange tilbringer lange dager der. Mange barn har lengre dager i barnehagen enn foreldrene har i arbeidslivet. Barnehagepersonalet står overfor noen spennende utfordringer når det gjelder forståelse og metodeutvikling. Her har de mye praktisk anvendbar forskning å trekke på så som forskning om foreldreskap, og forståelse om tidlig samspill og tilknytning og hvordan barnet opplever og forholder seg til vanskelige livssituasjoner, risiko- og omsorgssviktsituasjoner. Denne forskningen sier oss at relasjonskompetanse er viktigst (Killén, 2012).

2.3 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Her vil jeg se nærmere på forskning på risiko- og beskyttelsesfaktorer for barn. Dette vil ha betydning i forhold til hvordan man setter inn tiltak for å hjelpe barna.

Alle tiltak som er rettet mot barn som vekker bekymring, vil ha som mål å øke barnets beskyttelse mot skjevutvikling. Beskyttelsesfaktorene skaper nye utviklingsmuligheter for barnet. For at barnehagen skal virke som en beskyttelsesfaktor for barn må de fungere mer tilpasset det enkelte barnets behov jo større risikoen er for barnet. En må kunne lage miniatviklingsmiljøer rundt det aktuelle barnet som det kan håndtere og dra nytte av (Drugli, 2008).

For ansatte i barnehagen vil det å vurdere graden av risiko for et barn sjelden være noe de skal gjøre alene, men en bør ta et stort ansvar for å reagere hvis en tror at et barn er utsatt for større risiko enn normalt. En må videre være villig til å foreta en første vurdering av risiko. Ingen andre kan gjøre dette. Fordi en jobber tett med barna i barnehagen, er en i en unik posisjon når det gjelder å kunne avdekke risiko på et tidlig tidspunkt, hvis en bare er villig til å "se" og til å gjøre noe med det en ser (Drugli, 2008).

At et barn er i "risiko" innebærer at det rent statistisk er økt sannsynlighet for at barn med ulike kjennetegn og/eller som utsettes for ulike former for belastende påvirkninger, kommer til å utvikle problemer (ibid).

En skiller vanligvis mellom tre store grupper av belastende forhold som kan medføre risiko for barnets utvikling

- Fysiske, somatiske eller psykologisk betingede egenskaper ved barnet selv (for eksempel effekt av ruspåvirkning i svangerskapet, et vanskelig temperament, funksjonshemninger, dårlig impuls kontroll)
- Belastende familieforhold som for eksempel negativt samspill mellom barn og foreldre, negativ og inkonsekvent oppdragsstil, alvorlig psykisk eller fysisk sykdom hos forelder, vansker i foreldrenes parforhold, dårlige sosiale og økonomiske vilkår, hyppige flyttinger, vold, rus og kriminalitet i oppvekstmiljøet.
- Ytre rammebetingelser som belastende skoleerfaringer, lite støttende nettverk, utrygt nærmiljø og liten tilgang på offentlige tjenester

Effekten av risikofaktorer blir blant annet påvirket av den kapasiteten barnet har til å tåle og tilpasse seg negative livshendelser. Dette kan variere sterkt fra barn til barn (Masten, 2007). Barnehagen kan for eksempel være en faktor som både øker og minsker den relative utviklingsrisikoen for et barn. Barnet er avhengig av hvordan tilpasningen mellom barnehagen og barnet fungerer. Hvis et sårbart og risikoutsatt barn tilpasser seg barnehagen positivt og dette utviklingsmiljøet greier å dekke barnets behov, kan barnehage fungere som en beskyttelsesfaktor og sikre en positiv utvikling. Hvis barnet derimot ikke tilpasser seg barnehage, og barnet ikke får den utviklingsstøtten det trenger her, kan negative barnehageerfaringer føre til eller ytterligere forsterke et negativt utviklingsløp hos barnet (ibid).

Både foreldre og barnehage kan være bekymret for barnet, men de kan ha ulike oppfatninger om årsaken og om hvilke tiltak som trengs. Hvis en er svært uenige om årsaken og konsekvensene for barnet, blir utfallet av samarbeid og arbeid rundt barnet ofte dårligere enn om en er noenlunde enig.

Det er ikke enkelt å vurdere hva risikofaktorene rundt et enkelt barn vil bety på lang sikt. Studier fra USA viser at rundt 50% av barna en har sterk bekymring for, vil det gå rimelig bra med i voksen alder. Problemet er at en ofte ikke har klare holdepunkter for å vite hvem som utgjør disse 50%, og hvem som virkelig står i fare for å få en alvorlig skjevutvikling. Fordi det i det hele tatt er en fare for problemutvikling, vil en nesten alltid tenke forebyggende tiltak når en har identifisert risikofaktorer. Gjennom å sette i verk tiltak vil en forsøke å øke beskyttelsen mot en mulig skjevutvikling hos barnet. Iverksetting av forebyggende tiltak må nødvendigvis innebære at en er villig til å yte hjelp til flere barn enn dem en er helt sikker på har et hjelpebehov. En satser bredt og håper også på å fange opp dem med reelle hjelpebehov (ibid).

En av de aller viktigste beskyttelsesfaktorene for barn som vekker bekymring er en nær og stabil voksenkontakt utenfor hjemmet. Barnehagene har en viktig jobb å gjøre for å kunne bli denne beskyttelsesfaktoren ved at de legger godt til rette for etableringen av positive relasjoner til alle barn. Samtidig ved at de er ekstra opptatt av dette når det gjelder de barna man er bekymret for. Dette kan være krevende arbeid for personalet i barnehagene. Ofte er det slik at disse barna ved sin atferd kan ”jobbe iherdig” for å etablere en negativ relasjon. De kan dessverre ha en tendens til å utløse motsatt voksenatferd enn hva de har behov for. Dersom man skal kunne lykkes i å etablere et positivt samspill med mange av disse barna, må

man være svært bevisst på sin egen atferd. Det vil også være essensielt at man har ulike samspillsstrategier man kan ta i bruk. Veiledning vil være svært nyttig i dette arbeidet. Foreldrearbeid vil også være en viktig del av jobben med barn som vekker bekymring, særlig hvis foreldrene er en del av barnets problem. I slike tilfeller har en alt å vinne på å øke deres involvering i barnehagen (ibid).

Barneverntjenesten må ikke bli kjent for at tiltakene preges av ”det vi har er det du får!” Tiltak som tilbys en bruker skal være behovsstyrt – altså innrettes ut fra brukerens behov, og ikke tilgangsstyrt – altså styrt ut fra hva som er lett tilgjengelig, eller vanestyrt – styrt ut fra det man ofte pleier å tilby, eller behagsstyrt – styrt ut fra det som er lett å selge inn som tiltak, eller tilbudsstyrt – styrt ut fra det som det fra ulike hold presses på for å tilby ut fra ledig kapasitet, skapertrang og ledelseskåthet (Kvvello, 2010).

Risiko- og omsorgssviktsituasjonene kan gjøre seg gjeldende allerede fra fødselen, eller de kan oppstå på senere tidspunkter i barnets oppvekst. De kan være kortvarige eller langvarige. Jo mindre barnet er og jo mer alvorlig risiko- eller omsorgssviktsituasjonen er, desto mer alvorlige konsekvenser har den for barnets videre utvikling (Killén, 2012).

2.4 Resiliens

Hva skal til for at noen barn allikevel klarer seg på tross av risiko?

Resiliens handler om å klare seg bra på tross av erfaringer med, og/eller opplevelser av relativ stor risiko. Det vil si at personer som har blitt utsatt for den samme type motgang og vansker, ofte reagerer svært forskjellig. Dette fenomenet førte til bruken av begrepet *resiliens*.

Resiliens er et fornorsket begrep av det engelske ordet *resilience*, som betyr å klare seg på tross av risiko, eller å fungere normalt under unormale omstendigheter (Borge, 2010).

Mange barn som klarer seg godt har ofte en annen betydningsfull person utenom foreldrene som de kan støtte seg på (Borge, 2010).

Mange forbinder resiliens med løvetannbarn, eller med mestring, men resiliens handler om prosesser som involverer ett kontinuerlig samspill mellom individ og miljø.

Betegnelsen *løvetannbarn* brukes også om de barna som klarer seg tilsynelatende godt på tross av ofte omfattende omsorgssvikt. Som løvetann gjennom asfalten utvikler de seg på tross av tung motstand. Det har vist seg at et fellestrekk hos løvetannbarn er at de har hatt en tilknytning utenfor familien. Dette bør anspore oss til å utforske de mulighetene som kan ligge i det sosiale nettverket. Her har som nevnt barnehagepersonale en viktig funksjon (Killén, 2012).

Kan teoretiseringer omkring resiliens være et forsøk på å trøste seg med at det kan gå bra tross alt? Resiliens kan gi oss et grunnlag for håp; det kan være vår trøstefantasi når noen har store vansker – at det kan gå godt. Ordtaket ”det som ikke knekker deg, styrker deg”, altså at motgang kan gjøre en sterk fordi en både utvikler mestringsstrategier og får tillit til at man kan håndtere utfordringer. Enkelte teorier vi ser om at mild til moderat grad av stress for en begrenset periode og med støtte fra andre kan øke motstandsdyktigheten ved senere stressende opplevelser. Dette er bekreftet via dyreforsøk. Samtidig kan resiliens som forståelse misbrukes ved at man ikke gjør en målrettet innsats med bruk av gode tiltak for å bistå, ved å tenke at det kan gå godt. Det er ikke fag, det er håp og tro eller lykke og fromme. Å trekke fram resiliens for ikke å handle eller for å unngå å ta alvorlige situasjoner inn over seg, er etisk forkastelig (Kvvelo, 2010). Kanskje er det slik at noen sier at barnet kommer til å klare seg godt?

Behovet for at det skal gå bra når det virker trasig eller ille, har også ledet til at man har erklært at det foreligger resiliens der personer har tatt skade av erfaringene. En omfattende og langvarig studie viste at 85 prosent av de såkalte løvetannbarna hadde angstlidelser eller led av depresjon, hadde lite formell utdanning og vansker knyttet til arbeidslivet, somatiske plager, mistrivsel, og de opplevde å ha lav livskvalitet (Kvvelo, 2010).

Evnen til å hanske med stress i oppveksten og senere i livet synes å være avhengig av kvaliteten av barnets tilknytning som jeg har med som eget punkt nedenfor. Barns medfødte utrustning spiller en rolle. Det gjør også barnets alder. Å være utsatt for omsorgssvikt fra fødsel av er noe annet enn å bli utsatt for det senere i oppveksten. Dette har ulike konsekvenser blant annet for tilknytning og hjernens utvikling (Killén, 2012).

Overlevelsesstrategier defineres her som måter barnet forholder seg på for å mestre sin situasjon best mulig når det er truet. Alle barn har behov for å mestre. Hvor grensen går mellom mestring og overlevelsesstrategi, er vanskelig å vurdere.

”De overlevelsesstrategiene barnet utvikler, vil blant annet være avhengig av når omsorgssvikten setter inn og hvordan den arter seg, og av barnets genetiske potensial, temperament, fysiske utvikling, vitalitet, dets sensitivitet, kreativitet og intellektuelle utrustning” (Killén, 2012:81).

2.5 Tilknytning

Er det slik at barns tilknytning har avgjørende betydning for om tiltaket skal kunne kalles vellykket?

Barns mulighet for samvær og lek med andre barn blir ofte fremhevet som den viktigste kvalitet ved barnehagens program. De voksne i barnehagen som ressurs i forhold til barn og foreldre kommer ofte i skyggen. For barn og foreldre fra familier med omsorgssvikt, kan barnehagens viktigste pedagogiske ressurs ligge i relasjonen til en voksen. Å utvikle de voksnes sensitivitet for barn og foreldres signaler vil være et vesentlig ledd i arbeidet med å utvikle og styrke barnehagens forebyggende funksjon i forhold til utsatte barnegrupper, og et vesentlig ledd i utviklingen av barnehagens kvaliteter i forhold til alle barn. Vi har lett for å undervurdere de voksnes betydning for barna i barnehagen. Hovedvekten har vært lagt på foreldrene (Claussen mfl., 2001).

Småbarnsforskning viser imidlertid at barn har kapasitet til å knytte seg til flere enn én voksen uten at det går utover tilknytningen til foreldre. Dersom tilknytningen til foreldre er utrygg, kan en tilknytning til en voksen i barnehagen fungere som en kompensasjon. En tett og positiv relasjon til en pedagog er det viktigste forebyggende tiltak for barn med en problematisk hjemmebakgrunn (Claussen mfl., 2001).

Hanne Cecilie Braarud har skrevet en artikkel ”Kunnskap om små barns utvikling med tanke på kompenserende tiltak iverksatt av barnevernet” (Norges Barnevern nr 3/12). Her legger hun vekt på betydningen av sosiale relasjoner, overgangsperioder i sped- og småbarnsalderen, og kunnskap fra tilknytningsteorien, hvor miljøets betydning for barnets utvikling er viktig. Her legges det spesielt vekt på barnets nærmeste omsorgsmiljø.

Evnen til å hankses med stress i oppveksten og senere i livet synes å være avhengig av kvaliteten av barnets tilknytning. Barns medfødte utrustning spiller en rolle. Det gjør også barnets alder. Å være utsatt for omsorgssvikt fra fødsel av er noe annet enn å bli utsatt for det senere i oppveksten. Det har ulike konsekvenser blant annet for tilknytning og hjernens utvikling (Killén, 2012).

Hvilke konsekvenser kan barnehagepersonale ta av den forskning som foreligger om samspill, tilknytning og omsorgssvikt? Vi vet i dag mye om betydningen av foreldre-barn-samspill og barns behov for tilknytning. Denne kunnskapen er like vesentlig når det gjelder relasjonen mellom barn og barnehagepersonale.

Det er nødvendig at alle barn får sin egen kompletterende tilknytningsperson når de begynner i barnehagen, spesielt de minste: Nærkontakt med minst én voksen som de kan knytte seg til, er det første ettåringene har behov for når de begynner i barnehagen.

Barnehagepersonalet kan få avgjørende betydning for hvordan mange barn kan utvikle seg. For barn som befinner seg i vanskelige livssituasjoner og i risiko- og omsorgssviktsituasjoner er dette spesielt viktig. De har behov for terapeutisk omsorg og behov for tilknytning som kompenserer. Ved valg av kompenserende tilknytningsperson, bør den enkeltes evne til å hankses med utagerende atferd eller ekstrem tilbaketrukket atferd tas i betraktning (Killén, 2012).

Relasjonskompetanse – kompletterende og kompenserende tilknytning:

For å ta vare på trygg tilknytning, utvikle nye, kompletterende tilknytninger samt kompensere for utrygg tilknytning, er det behov for *relasjonskompetanse*. Relasjonskompetanse er en overordnet kompetanse. Som det er vesentlig at førskolelærere og andre som arbeider med barn har. Via relasjonen kan vi best støtte alle barn i utviklingen og hjelpe de barna som trenger det mer. Relasjonen gir mulighet for utvikling av en autorativ oppdragerstil, det vil si å ha gode måter å lede og sette grenser på, og å ha gode omsorgsfunksjoner (Killén, 2012).

Relasjonskompetanse har ofte vært tatt for gitt. Det kan vi imidlertid ikke.

Relasjonskompetanse forutsetter at en evner å ta barnas perspektiv, slik at en kan forstå hvordan barn opplever sin situasjon, og å svare på disse følelsene, slik at barnet føler seg forstått, det vil si å være empatisk.

Dette er ikke like lett når barn utagerer, og forholdene i gruppen kan bli kaotiske. Evnen til å lytte avhenger av den enkelte profesjonelles mentaliseringsevne, som igjen er avhengig av deres egne oppvekstforhold – de tilknytningserfaringer de har hatt (Killén, 2012).

Vi kan ikke overvurdere betydningen av å legge forholdene til rette for å gi barnet muligheter for å etablere trygg tilknytning til personalet. Alle barn har behov for det. Både foreldre og barnehagepersonale må bestrebe seg på å overføre trygg tilknytning til foreldrene til personalet i barnehagen. De barn som har utrygg tilknytning til sine foreldre, må bli møtt av voksne som kan legge grunnlaget for utvikling av trygg tilknytning. Derfor er det viktig at barnehagepersonalet har kunnskap om tilknytning og betydningen av det.

Et interessant og viktig bidrag i denne sammenhengen er Sue Gerhardts undersøkelse (Gerhardt, 2004). Hun undersøkte stresshormonet kortisol ved mors fravær i barnehagen, og fant ut at det var fravær av en voksen i barnehagen som kunne svare på barnets følelsesuttrykk, økte barnets stress. Hvis det fantes noen i personalet som engasjerte seg i barnet, økte ikke kortisolverdiene, det vil si barnets stress.

Forskning har vist at utsatte barn som får hjelp på et tidlig tidspunkt har bedre forutsetninger for å klare seg godt i livet (Barne- og likestillingsdept., 2009).

I det moderne barnevern finnes forestillinger om en form for tiltaksrasjonalitet der tiltak blir satt inn på et tidspunkt som gjør det realistisk å forvente positive virkninger, med sikte på å gi et reelt hjelpetilbud på premisser som foreldre selv kan slutte seg til, og med en eksplisitt intensjon å ”forebygge” mer kostbare og drastiske tiltak på et senere tidspunkt (Fauske mfl., 2009).

2.6 Barnets atferd

Hvordan kan man finne ut om et barn har behov for tiltak?

Det kan ofte være vanskelig umiddelbart å se at barn befinner seg i vanskelige livssituasjoner, risiko- eller omsorgssviktsituasjoner. Små barn vegrer seg mot angstskapende situasjoner. De utvikler overlevelses – og tilknytningsstrategier som gjør at de og foreldrene har det best mulig sammen. De er dessuten svært lojale overfor sine foreldre. Barna forstår tidlig hva tabu er, og de formidler sjelden informasjon om sin hjemmesituasjon. De tar vare på foreldrene.

Barnehageansatte får likevel ofte en magesfølelse og bekymring for at noe er galt. Det er da svært viktig å ha kompetanse og kunnskap til å begrepsfeste denne uroen og ta ansvar for barnet (Killén, 2012).

I over 30 år har vi visst at barn som har vært utsatt for fysiske overgrep og vanskjøtsel, utvikler en av to former for overlevelsesstrategier; den overdrevent tilpassede og/eller den utagerende.

Den overdrevent tilpassede:

Denne gruppen forsøker å tildekke både overfor seg selv og overfor omverdenen hvor dårlig de har det. De observerer den voksnes holdning og humør, og forsøker å oppføre seg slik at de unngår å utløse den voksnes vrede eller andre skremmende reaksjoner.

Det er barnet som lytter etter trinnene i trappen for å høre om det er trinn som varsler ufred eller ikke; barnet som leser i de voksnes ansikter hva som kommer til å skje (Killén, 2012).

Ut fra Killens observasjoner gjennom forskning om tidlig samspill og tilknytning har hun sortert denne gruppen i tre undergrupper: 1) de som presterer godt, som er aktive og ”enere”, 2) de som påtar seg omsorgsgiverrollen overfor foreldrene og 3) de som er mer passive, ofte tilbaketrukne, underkastende og i ekstremisituasjoner vaktsomme (Killén, 2012).

Den første undergruppen omfatter først og fremst meget velutrustede barn, og det er høyt samsvar mellom foreldrenes forventninger og behov og barnets kapasitet. Den andre undergruppen har tidlig lært at det som forventes av dem, er at de skal ta seg av de voksne. Dette er en forventning de lever opp til.

Den tredje undergruppen er mer passive og tilbaketrukne, triste og kan være destruktive. De har enten for dårlige ressurser, eller de er ikke i stand til å bruke de ressursene de har på noen annen rasjonell måte. Kanskje bruker de ressursene på bearbeiding (ibid).

Oftest er det enkelt å få øye på disse barna når deres overlevelsesstrategi viser seg i sterkt uttalt grad. Imidlertid kan det være vanskeligere når den er mindre uttalt og kanskje under utvikling. Deres atferd ligger tett opp til den atferden som samfunnet helst vil ha.

Den utagerende:

Denne overlevelsesstrategien, som viser seg ved aggressiv, destruktiv atferd, er lettere å få øye på da den er preget av sterk uro. Førskolelærere vet når de har fått et slikt barn i sin

gruppe. Barnet ødelegger leken og læresituasjonen for de andre. Videre ødelegger barnet andre barns eiendeler, forstyrrer og skaper uro. For eksempel kan barnet kun make roen i barnehagens ”samlingsstund” når det har en voksen helt for seg selv. Det skal lite til for å utløse aggresjon hos dette barnet. Det kan feiltolke et blick i omgivelsene, tillegge andre aggresjon og så angripe for å forsvare seg. De ser verden gjennom sitt filter av tilknytningserfaringer (ibid).

Overlevelsesstrategiene som er beskrevet overfor, er de en hyppigst møter. Nå er det heller ikke slik at barn enten viser den ene eller den andre av disse overlevelsesstrategiene. De kan skiftevis vise begge, avhengig av situasjonen. Enkelte barn kan også etter års bruk av den første strategien skifte til den andre (ibid).

2.6.1 Barnets kontakt med barnevernet og barnehagen

Hva sier lover og annen forskning om barnets kontakt med barneverntjenesten og barnehagen?

Barnevernlovens § 6-3: ”Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører han eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet” (Lindboe, 2011).

FNs barnekonvensjon fra 1989 tar sikte på å verne barns spesielle behov og interesser. Hovedbudskapet er at en skal se på barn som selvstendige individer med egne sosiale, sivile og kulturelle rettigheter (ibid).

I barnekonvensjonen presiseres det at de grunnleggende menneskerettighetene også gjelder for barn; Alle mennesker, også barn, er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter (Strandbu, 2011).

Det er vanlig å dele artiklene i barnekonvensjonen inn i tre typer rettigheter: *provisjon* - som skal sikre barn nødvendige ressurser, *protection* – som angår retten til beskyttelse og *participation* – som gjelder barns rett til deltakelse. Barns rett til deltakelse er den mest nyskapende og kontroversielle i barnekonvensjonen, og var også den mest omdiskuterte ved tilblivelsen av konvensjonen (Strandbu, 2011).

Dion Sommer skriver at forskningen på barns utvikling på 1970- og 1980-tallet, bidro til at ”novisebarnet” ble erstattet med ”kompetansebarnet” (Sommer, 1997).

Å hjelpe barn og foreldre i risiko- og omsorgssviktsituasjoner berører oss alle følelsesmessig. Det rører ved dype følelser i oss, som blant annet knytter seg til vårt forhold til egne foreldre, eventuelt egen foreldrerolle og egne barn. Det aktiverer minner, fantasier, følelser og impulser i oss som kan skape uro. Disse reaksjonene knytter seg også til grunnleggende verdier og atferdsnormer i den kultur som har preget oss, som vi identifiserer oss med og som forkaster den atferd det dreier seg om. Det er smertefullt å skulle slippe både barnet og foreldrenes omsorgssvikt innpå seg. Vi er dessuten engstelig for å ta vår bekymring opp med foreldrene (Killén, 2012).

2.7 Samarbeid og samspill

Hva sier forskning om viktigheten av samarbeid og samspill?

Samarbeid med foreldre er viktig. Det er viktig for barnet at det får oppleve at foreldrene og barnehagepersonalet har et godt samarbeid, det vil si at de er åpne overfor hverandre om hvordan barnet har det og hva de tenker om barnets behov og hvordan best å dekke disse. Dette gjelder alle foreldre. En kan godt være bekymret for et barn selv om omsorgen i hjemmet er god. Barnets reaksjoner kan være styrt/påvirket av andre forhold som det er viktig at foreldre og barnehagepersonale deler. Det bør etableres en norm i samarbeidet med foreldrene allerede fra første dag, som sier at vi deler våre gleder og eventuelle bekymringer, og de utfordringer barnet står overfor hjemme og i barnehagen. En alvorlig bekymring i barnehagen bør aldri komme som en overraskelse for foreldrene. Når barnet opplever en alvorlig krise i hjemmet, bør dette formidles til barnehagen (ibid).

Tidvis kan det være vanskelig å ta opp problemer som har med barnets og foreldrenes relasjon å gjøre. Som foreldre er vi alle sårbare og vi vil som oftest forsvare oss. I denne forbindelse er betegnelsen ”den vanskelige samtalen” ofte anvendt. Det kan ofte være en utfordring enten det dreier seg om risikosituasjoner eller omsorgssvikt (ibid).

Barnets situasjon og utvikling blir påvirket av et samspill mellom kjennetegn ved barnet, foreldrene, foreldre-barn-forholdet, forholdet til andre viktige personer og arenaer, ulike rammefaktorer og sammenhengen mellom disse faktorene og nivåene. Urie Bronfenbrenner kaller dette en utviklingsøkologisk modell for utvikling. Bronfenbrenner viser hvordan ulike

utviklingsarenaer og forholdet dem imellom påvirker barnets utviklingsbetingelser, og hvordan normer, kultur og samfunnsforhold legger premisser for hvordan utviklingsarenaer fungerer. Barnet oppfattes som en del av et dynamisk system, der forandringer i ett element virker inn på samspillet og miljøet i resten av systemet. Hvis barnet får problemer, vil det ut fra dette utviklingssynet være naturlig å fokusere på systemet og si at dette ikke lenger fungerer godt nok for barnet, heller enn å rette ensidig fokus mot hva som er galt med barnet. For å hjelpe barn som har ulike former for utviklingsproblemer, kan løsningen ofte ligge i å endre på elementer i miljøet rundt barnet, heller enn å jobbe med barnets problemer isolert. Det å få mor ut i jobb hun mestrer eller til å bryte ut av en isolert tilværelse, kan i noen tilfeller hjelpe barnet mer enn det å iverksette tiltak direkte rettet mot barnet. Bronfenbrenner beskriver også hvor viktig sammenhengen mellom ulike utviklingsarenaer er for barnet. Samarbeid mellom barnehage og foreldrene kan være vel så viktig for barnets utvikling som det som foregår i barnehagen (Drugli, 2008).

2.8 Økonomi

Økonomi vil i mange tilfeller ha stor betydning for både tiltak og valg av tiltak. Hva sier forskning om det?

Barnevernloven (§4-4) legger føringer for å gi økonomisk bistand som et hjelpetiltak, i tillegg til at NAV har et lovverk som skal sikre dem som rammes av relativ fattigdom. Når det foreligger armod, altså ikke bare økonomisk, men en generell ressurs svakhet i barnefamiliene, vil barnevernloven kunne anvendes bredere. Utenlandske studier indikerer en økt risiko for omsorgssvikt når relativ fattigdom foreligger. Derfor blir det villedende når media, politikere, barnevernsansatte med flere tar til ordet for at relativ fattigdom ikke skal føre til at barn knyttes til barnevernet. Dette er en for snever analyse som avskjærer kompleksiteten i årsakene til og konsekvensene av relativ fattigdom (Kvvello, 2010).

Backe-Hansens (2004) gjennomgang av forskning på relativ fattigdom er at konsekvensene dette har for barna, i høy grad preges av det totale antall risikofaktorer og mellomliggende faktorer. Lignende konklusjoner har andre forskere også kommet fram til – at relativ fattigdom oftere er en mellomliggende faktor enn årsaken til omsorgssvikt. Det er foreldrenes øvrige ressurser, omsorgsutøvelsen og bistand de mottar, som best forklarer barnas utvikling og ikke den relative fattigdommen i seg selv, altså det som opptrer sammen med eller et er resultat av fattigdommen (Kvvello, 2010).

I svært sjeldne tilfeller er det de materielle forholdene alene som gir indikasjoner på god eller dårlig omsorgskompetanse. Slike faktorer må sees sammen med andre sider ved omsorgssituasjonen for å få mening i forhold til barnas situasjon. For det første klarer som oftest foreldre som lever i en økonomisk vanskelig situasjon likevel å gi barna den nødvendige omsorg – både materielt og psykologisk. Videre er det viktig å huske på at en del familier må tilføres materielle ressurser for at foreldrene skal kunne fungere som gode omsorgspersoner. Å bruke familiens materielle situasjon som tegn på høy eller lav omsorgskompetanse kan derfor bli veldig galt (Bunkholdt and Sandbæk, 2008).

Mange belastninger hos barn og foreldre, se kapittel 7 i ”Barnevernet på ny kurs?”. Funnene fra undersøkelsen reiser mange interessante spørsmål, men først og fremst gir DNBV-surveyen et empirisk grunnlag for å hevde at vi har fått et nytt barnevern i Norge. Samtidig gir den innsikter som kan nyansere oppfatninger om hva som er nytt, og hva som ikke er forandret. I korte trekk kan det nye barnevern karakteriseres som en familieorientert tjeneste som svarer på behov hos barn og foreldre. Tillit til barnevernet er ganske utbredt blant brukere. Bare et mindretall blant familiene som til enhver tid har befatning med barnevernet, er preget av akutt risiko for barna, omsorgssvikt eller avvikende, asosial atferd hos barn. Hjelp til familier av mer forebyggende karakter, er langt mer utbredt. Et flertall av familiene får praktisk hjelp, økonomisk bistand eller avlastning (Fauske mfl., 2009).

En kan stille spørsmål om lavterskeltiltakene egentlig bidrar til å holde tallet (antall plasseringer utenfor hjemmet) nede, eller om helt andre, mer arbeidsintensive og krevende tiltak er nødvendig for å kunne forebygge plassering av så mange barn og unge bort fra sine familier (ibid).

3 METODE OG VITENSKAPSTEORI

Metode er opprinnelig et gresk ord som betyr *veien til målet* (Kvale mfl., 2009).

”Med begrepet menes en systematisk innsamling av informasjon for å gi ny viten om samfunnet” (Hammersley og Atkinson, 1996).

I en undersøkelse vil målet være å få bedre innsikt i en valgt problemstilling, og metoden velges ut fra hvordan en best kan oppnå dette. I min studie ønsker jeg å få kunnskap om hva som er foreldres, barnehageansattes og barnevernsansattes forståelser og opplevelser i forhold til barnehageplass som et hjelpetiltak fra barneverntjenesten. En kvalitativ metode er egnet når en ønsker å få innsikt i informantenes opplevelse, og hva som gir informantene mening. Hvilken forskningsstrategi en velger skal begrunnes og kunne forsvares faglig (Silverman, 2006).

De valg man gjør i forskningsdesignet påvirker de videre valgene man skal foreta seg. Derfor er det viktig at en gjør eksplisitt de vurderinger som skal tas. Blaikie anbefaler at man skiller mellom, og tilrettelegger for de valg man må gjøre (2009). Jeg har valgt å ha personlig intervju med dialog med informantene for å kunne samtale om deres erfaringer og forståelse av fenomenet som jeg ønsker å undersøke. Ved å benytte intervju vil informantene til en viss grad få være med på å utdype tema ut fra det de synes er viktig. Selv om jeg har tenkt ut tema på forhånd vil informantene ha mulighet til å fortelle meg mer utfyllende i forhold til tema, enn dersom de for eksempel skulle sette kryss på et skjema.

3.1 Vitenskapsteoretisk perspektiv

”Hva er kunnskap og hvordan skal vi gå fram for å vinne ny kunnskap? Vitenskapsteori handler nettopp om disse essensielle spørsmålene. Forståelsen av data utvikles gjennom hele forskningsprosessen, og må sees i sammenheng med den forforståelse forskeren bringer med seg inn i prosjektet” (Thagaard, 2009).

3.1.1 Fenomenologi og hermeneutikk

I kvalitativ forskning refereres det ofte til to sentrale vitenskapsteoretiske perspektiver; fenomenologi og hermeneutikk. Ved en fenomenologisk tilnærming benytter man et aktørperspektiv som gjør det mulig å få et innblikk i hvordan mennesker forstår og opplever sin livsverden (Befring, 2007). I denne oppgaven rettes min oppmerksomhet mot foreldre,

barnehagepersonell og barnevernkonsulenter. Det er de som skal formidle sin opplevelse og forståelse av hvorfor barn har barnehageplass som hjelpetiltak fra barneverntjenesten. Det er deres opplevelser av dette skal være fokus.

Hermeneutikken får fram betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende. Ved å ha en hermeneutisk tilnærming legger man vekt på at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer (Thagaard, 2009).

”Hermeneutikken bygger på prinsippet om at mening bare kan forstås i lys av den sammenheng det vi studerer er en del av” (Thagaard, 2009:39)

Gadamer kaller forutsetningene vi bringer med oss for *forforståelse*. Han viser hvordan denne påvirker måten vi forstår fenomener på (Gilje og Grimen, 1993). Hvordan vi forstår et fenomen påvirkes av vår forforståelse. Derfor er det av stor betydning at man som forsker er seg bevisst sin egen forforståelse, slik at man også kan ha en åpenhet i forhold til at denne forforståelsen kan endres underveis i prosessen. Min forståelse er preget av mitt ståsted som barnevernspedagog, ansatt i barneverntjenesten samt alle mine erfaringer og verdier.

I en hermeneutisk fortolkningsprosess refererer den hermeneutiske sirkel til vekslingen i denne prosessen. Dette er en veksling mellom del og helhet, hvor delene gjensidig påvirker hverandre og til sammen blir til en større enhet. Det eksisterer ikke en objektiv sannhet innenfor en hermeneutisk tilnærming. Fenomener vil kunne forstås på flere nivåer (Thagaard, 2009).

Informantenes beskrivelser i intervjuene vil kunne fremstå som viktige deler av en større helhet. Mødrene har sine beskrivelser, barnehagens ansatte og de ansatte i barnevernet har sine beskrivelser. I min fortolkning vil også sammenhengen i forhold til hva den enkelte informant står i, ha betydning for hvordan en større helhet i forhold til på hvilken måte svarene på problemstillingen vil komme frem.

Et eksempel på en hermeneutisk tilnærming er Geertz' (1973) studier av kultur. Han (ibid:26) fremhever at et mål for forskeren må være å presentere en ”tykk” eller ”tett” beskrivelse. En ”tynn” beskrivelse gjengir bare det som observeres. En ”tykk” beskrivelse inkluderer også utsagn om hva informanten kan ha ment med sine handlinger, hvilken fortolkning

vedkommende selv gir, og den fortolkningen forskeren har. En ”tykk” beskrivelse inneholder altså et meningsaspekt (Thagaard, 2009).

Begrepet ”livsverden” brukes ofte innenfor fenomenologien. Begrepet beskriver hvordan aktørene selv opplever virkeligheten og sosiale fenomener.

3.2 Prosjektskisse og intervjuguide

Etter at jeg hadde funnet tema for oppgaven laget jeg en projektskisse. Projektskissen hjalp meg til å sortere hva jeg ønsket å fokusere på, hvordan jeg skulle gå frem samt hvordan jeg skulle prioritere tiden frem mot innlevering.

Deretter forfattet jeg en intervjuguide som inneholdt spørsmål om temaene jeg ville ha med. Jeg ønsket å benytte en delvis strukturert tilnærming som betyr at temaene er satt i forkant, men at rekkefølgen på spørsmålene kan rokkeres underveis (Thagaard, 1998).

Det var viktig for meg å stille de samme spørsmålene til alle informantene slik at jeg kunne sammenligne svarene i etterkant. Samtidig ville jeg også at spørsmålene var såpass åpne at det var rom for informantene til å komme utfyllende svar, og at de kom i en naturlig rekkefølge ut fra hva informanten sa. I den siste delen av intervjuguiden var det også rom for at informantene kunne komme med nye eller utfyllende synspunkter i forhold til temaet barnehageplass som hjelpetiltak.

3.3 Søknad om tillatelse i forhold til personvern

Etter at jeg hadde forfattet projektskissen og intervjuguiden sendte jeg søknad om tillatelse for mitt prosjekt hos NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste). Personvernet står sterkt i fokus hos NSD og det ble en del korrespondanse frem og tilbake med NSD på detaljnivå før jeg fikk prosjektet mitt godkjent.

3.4 Utvalg av informantene

Mitt utgangspunkt var å snakke med forskjellige parter i forhold til dette med barnehageplass som hjelpetiltak i barnevernet. Først og fremst ønsket jeg å finne foreldre som hadde dette tiltaket i barnevernet. For å få frem ulike vinkler i forhold til hjelpetiltaket ønsket jeg også å snakke med noen som jobbet i barnehagen der barna deres gikk. I tillegg ville jeg snakke med

barnevernkonsulenten som jobbet med tiltaket, slik at jeg kunne få frem tre forskjellige perspektiver i forhold til samme tiltak.

Jeg ønsket ikke vite noe om disse familiene på forhånd annet enn at de hadde barnehageplass som et hjelpetiltak fra barneverntjenesten. Bakgrunnen for det var at jeg ikke ønsket at intervjuene skulle bli preget av hva jeg visste om informantenes historikk på forhånd. Det kunne lett ha blitt slik at jeg, med min bakgrunn som barnevernkonsulent, ville komme til å stille ledende spørsmål ut fra min forforståelse. Det ville også kunne bidra til at jeg fokuserte mer på enkelte temaer ut fra hva jeg visste om familiene. Dette ønsket jeg ikke. Mitt ønske var å få frem deres forståelse og synspunkter i forhold til hjelpetiltaket.

Jeg startet med å fortelle fagleder i barneverntjenesten hvor jeg jobber om mitt prosjekt, og at jeg ønsket å finne tak i informanter jeg kunne intervju. Faglederen sa seg villig til å sende ut brev til foreldre som hadde barnehageplass som hjelpetiltak. Jeg hadde gjort klart et skriv med informasjon om prosjektet samt svarslipp som hun sendte ut. Vedlagt lå frankert konvolutt med mitt navn og adresse skrevet ferdig utenpå. I første omgang ble cirka ti slike brev sendt ut, men jeg fikk ingen respons tilbake.

Jeg tok derfor personlig kontakt med noen saksbehandlere på egen arbeidsplass, som jeg visste jobbet med hjelpetiltak for barn. Dette for å høre om de kunne legge fram mitt prosjekt for noen av sine klienter. Etter hvert var det flere av saksbehandlerne som tok på seg den oppgaven. De ringte opp klienter innenfor den målgruppen jeg ønsket, og spurte dem om de kunne tenke seg og stille opp til intervju for dette forskningsprosjektet. Jeg skulle ikke kjenne til hvem de kontaktet. De klientene som var positive til intervju fikk jeg navn på. Jeg tok så kontakt med dem og avtalte møte for intervju. Det endte til sammen med fire mødre som ønsket å være med i prosjektet. Jeg tok så kontakt med hver og en på telefon og avtalte dato og sted for møte. To av informantene ønsket at jeg skulle komme hjem til dem, mens de andre to ville treffe meg på kafè. ”Et overordnet mål ved intervjusituasjonen er å skape en tillitsfull og fortrolig atmosfære som kan bidra til at informanten åpner seg om de temaene forskeren ønsker informasjon om” (Thagaard, 2009:99).

Jeg ville at det var viktig at informantene følte seg trygge i situasjonen. For mødrene sin del tenker jeg at dette spesielt var viktig. De skulle fortelle om private momenter fra sitt liv. Det kunne fort bli problematisk for dem.

3.5 Intervjuprosessen og intervjuguiden

Intervjuguiden fungerte bra. Den bestod av åpne spørsmål som ga informantene mulighet til å snakke fritt ut fra temaet. Jeg startet med å småprate litt generelt. Deretter forklarte jeg dem om min taushetsplikt, at det var frivillig for dem og være med, samt deres mulighet til å trekke seg under intervjuet. Det gikk som regel kort tid før informantene var klare til å begynne på selve intervjuet. Jeg fikk inntrykk av at informantene følte seg komfortable og at det ikke var spesielt vanskelig og snakke om temaene.

Etter at jeg hadde gjort unna intervjuene med foreldrene, fikk jeg skriftlig tillatelse fra hver og en av dem til å intervju personell i barnehagen der barna deres hørte til. Jeg fikk også lov til å intervju barnevernkonsulentene som var tilknyttet deres sak i barneverntjenesten.

Foreldrene oppga navn på hvem de mente kjente deres barns sak best og jeg tok deretter kontakt med dem. Alle disse personene sa seg villig til å la seg intervju. Jeg valgte samme rekkefølge for hver familie, så jeg intervjuet barnehagepersonell først og barnevernkonsulentene til slutt. Jeg ønsket å ha samme rekkefølge på intervjuene for å ha mest mulig struktur.

Intervjuene med disse informantene skjedde enten på deres arbeidsplass eller på kafè.

Det ble til sammen tolv intervju; fire mødre, fire ansatte som jobbet i barnehage og fire barnevernkonsulenter. Av de fire som jobbet i barnehage var det to som var pedagogisk ledere på avdelingene der barna gikk, mens to andre jobbet i ledelsen i barnehagene.

Møtene med informantene ble som nevnt innledet ved litt løst prat samt praktiske detaljer for intervjuet. Deretter spurte jeg dem om det var greit at jeg benyttet båndopptaker under intervjuet. Jeg forklarte at jeg ønsket å ta opp intervjuet på bånd.

De fikk samtidig informasjon om at jeg kom til å slette opptakene etter at jeg hadde transkribert dataene. Samtlige informanter godkjente min bruk av båndopptakeren, og det virket ikke som om noen var hemmet av dette på noen måte.

Jeg ønsket å ha full fokus på informantene, og ikke være nødt til å skrive ned alt de sa. Det var viktig for meg å kunne registrere dersom informanten virket utilpass i situasjonen. Jeg vurderte at det ville være mye enklere dersom jeg ikke satt og skrev underveis men kunne se

på informantene. Jeg ville kunne konsentrere meg mer om det som ble sagt og se på deres kroppslige reaksjoner som ansiktsuttrykk.

3.6 Analyseprosessen

Hvordan blir informanten representert i måten forskeren analyserer teksten på?

”Forskerens innflytelse over forskningsprosessen er mer fremtredende i analysefasen enn under innsamlingen av materialet. Forskerens relasjoner til fagmiljøet, til kolleger og til annen forskning på feltet kommer mer frem. Analysen og tolkningen av resultatene innebærer blant annet at forskeren knytter resultatene sine til annen forskning og til relevante teoretiske perspektiver. Den faglige plattformen forskeren representerer, vil prege forskerens forståelse av resultatene” (Thagaard, 2009:111).

Det første jeg gjorde etter at intervjuene var gjort, var å skrive ut alle intervjuene ordrett fra båndopptakeren. Jeg valgte å skrive på dialekt for å få det mest mulig beskrivende. I denne prosessen fra opptak til nedskrivning skjer det også en fortolkning. Følelsesuttrykk som kom fram under intervjuene, vil ikke komme så godt fram i den skrevne teksten (Kvale mfl., 2009).

Jeg valgte å transkribere intervjuene fortløpende mens de var ferske. Det gir best mulighet for en god gjengivelse av hva informantene faktisk har uttalt (Dalen, 2011).

”Analyse kan vi si er den prosessen der man prøver å ordne data slik at vi får fram mønstre i dem, og slik at de dermed blir lettere tilgjengelige for fortolkning. Tolkning eller fortolkning er en begrunnet vurdering av datamaterialet i forhold til de problemstillinger vi tar opp i studien” (Repstad, 2007).

Jeg ble godt kjent med innholdet i intervjuene under transkriberingen. Da alle intervjuene var ferdig skrevet, leste jeg igjennom dem. Det ble mye materiale slik at for å få en bedre oversikt laget jeg sammendrag av alle intervjuene. Jeg hadde allerede føringer i forhold til tema i intervjuguiden. Dette brukte jeg videre for å få satt dataene i system. Etter hvert skrev jeg ut en datamatriks ut fra hvert tema. ”Matrise egner seg godt til å lete etter mønstre og sammenhenger i materialet”. (Repstad, 2007:131).

Datamatriksen bestod av kolonner nedover med temaer, og rader bortover for aktørene. I og med at det var tre forskjellige typer aktører her, så var det viktig for meg å få en ordentlig

struktur. Her kunne jeg sammenligne svarene fra hver informant innenfor samme tema. Det var også viktig for meg å skille de tre aktørene også innad. Mødre for seg, barnehage og barnevern for seg. Etter at jeg hadde gjort dette ble teksten mer håndterbar og mer oversiktlig. Denne matrisen brukte jeg videre i analyseringen.

Ut fra temaene utspant det seg følgende tema: Forholdene i hjemmet, økonomi, barnets atferd, forbedring av foreldrenes omsorgsevne, samarbeid, barnets kontakt med barnehage og barnevern samt tiltaksplan og mål for tiltaket.

3.7 Forskningsetiske hensyn

Thagaard oppsummerer forskerens etiske ansvar i kvalitative studier i tre hovedprinsipper: Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser forskningen kan ha for deltakerne (Thagaard, 2009). I min undersøkelse var alle voksne mennesker, og det var derfor tilstrekkelig med samtykke fra dem selv.

Jeg har lagt vekt på å anonymisere intervjuene ved å ha fiktive navn på barna og endre på noen forhold som kan være gjenkjennbare. Når det gjelder konsekvensene deltakelsen har hatt for informantene så har jeg oppfattet at det var fint for informantene å få være med i undersøkelsen. Jeg fikk inntrykk av dette underveis på måten de opptrådte på. I tillegg så sa de etter intervjuet at de syntes det var greit å bli intervjuet.

I all forskning er det viktig å ivareta informantene på en slik måte at de blir respektert og forstått. Jeg var bevisst på at jeg ikke skulle tre inn i rollen som barnevernkonsulent, men at jeg skulle ha et objektivt syn som forsker. Jeg kunne kjenne av og til at jeg ønsket både og gi råd og komme med kommentarer til utsagn, men jeg lot det være. Det ville ha vært å tre ut av forskerrollen og inn i en saksbehandlerrolle.

Jeg hadde en del inngående personlige spørsmål under intervjuene. Det var derfor viktig for meg å være observant på at informantene ikke kom med informasjon som de kanskje ville angre på i etterkant. Dette gjaldt jo spesielt de fire mødrene siden det var deres familie og livssituasjon. Mødrene virket imidlertid fortrolige og fortalte relativt mye fra sine liv, men samtidig virket det som om de balanserte det de fortalte. Det virket ikke som de var hemmet verken over at de aldri hadde truffet meg før, eller at jeg var ansatt i barnevernet.

Jeg ser også at det fort kunne bli et dilemma er dersom jeg skulle få høre noe om barna og deres situasjon som skulle kvalifisere til en ytterligere oppfølging, eventuelt melding til politi eller barneverntjeneste. Jeg som forsker har jo, uten hensyn til taushetsplikten, en rettslig plikt til å avverge alvorlige fremtidige lovbrudd, for eksempel ved anmeldelse til politiet. Dette vil jeg hele tiden måtte forholde meg til under kontakten med informantene.

Proessen med å få tak i informanter tok mye lengre tid enn hva jeg hadde trodd på forhånd. Saksbehandlerne var presset i sin arbeidshverdag, slik at dette ble ikke noen prioritert oppgave for dem. Jeg følte nok også at jeg maste mye på saksbehandlerne for å få tak i nok informanter.

3.8 Reliabilitet og validitet

Forskning handler om å bringe frem så objektiv kunnskap som mulig. Det kan være en stor utfordring for forskeren innenfor kvalitativ forskning fordi det stiller store krav til bevissthet gjennom hele forskningsprosessen (Åsheim, 2012).

Reliabilitet eller troverdighet handler om forskningens pålitelighet, i den forstand at andre forskere i ettertid vil kunne komme fram til samme resultat. Ettersom innsamling av data er en mellommenneskelig prosess, kan den imidlertid ikke gjentas på nøyaktig samme måte av andre forskere på senere tidspunkt (Thagaard, 2009).

Kvale og Brinkmann (Kvale mfl., 2009) gir uttrykk for at valideringsarbeidet bør gjennomsyre hele forskningsprosessen. Dette fordi validitet handler om hvordan forskeren forholder seg underveis i alle stadiene i prosjektet, ikke bare i forhold til hvilken metode man benytter. Jeg tenker at man må ha et kritisk syn på egen forforståelse og sine egne tolkninger i løpet av hele prosessen. Da vil man i større grad ha mulighet til å oppnå valide forskningsresultater. Det vil jo også være vesentlig at forskeren er tydelig i sine beskrivelser i forhold til hele prosessen med forskningsstrategi, datainnsamling og analysemetoder.

4 PRESENTASJON AV FIRE FAMILIER

Jeg har intervjuet fire familier som har barnehageplass som hjelpetiltak i barneverntjenesten. I tillegg har jeg intervjuet en barnehageansatt som jobber med barnet deres i barnehagen, samt barnevernkonsulenten som følger opp familien fra barneverntjenestens side. I historiene har jeg med det som informantene forteller i forhold til historikk, bakgrunn for bekymringsmeldingen til barnevernet og begrunnelsen for barnehageplassen.

4.1 Trond

Mors fortelling

Mor forteller at de er en familie med mor, far og tre barn. Trond er tre år og yngst av barna. Det eldste barnet har en annen far. Mor er hjemmeværende, men har vært i flere jobber tidligere. Nå har hun søkt på skoleplass. Far har jobb, men oppholder seg for tiden et annet sted.

Familien har flyttet flere ganger i løpet av barnas oppvekst, men mor sier at hun tror at familien blir boende der de bor nå. Familien trives godt og der leier en enebolig. Det har vært flere brudd mellom mor og far opp igjennom årene. Dette førte til at far i perioder ikke bodde sammen med mor og barna. Etter bruddene har imidlertid familien flyttet sammen igjen. Et av barna i familien har en kronisk sykdom med til dels omfattende hjelpebehov. Et annet barn har sosiale utfordringer og har vært utredet i PP-tjenesten og BUP. Trond er et normalt fungerende barn, sier mor. Han har ingen problematikk i så måte.

Mor forteller videre at det var helsesøster som meldte familien til barnevernet i første omgang. Dette var mor veldig skeptisk til i begynnelsen. Imidlertid betrygget helsesøster dem på at dette ikke var noe farlig.

Bekymringsmeldingen ble innsendt fordi familien var i en anstrengt økonomisk situasjon. Helsesøster tok derfor kontakt med barnevernet for å høre om det var noen muligheter der, som mor sier. Dette fordi helsesøster mente at barna hadde behov. Det var vel noe som helsesøster så, sier mor. Hun så vel noe om sosialtrening og det og være i lag med andre barn.

Begrunnelsen for at det ble satt inn barnehageplass som hjelpetiltak var av økonomiske årsaker. Trond hadde ikke noe problematikk i forhold til det sosiale, selv om et av de andre barna i familien hadde det.

Det er laget en tiltaksplan som kom i posten i går, forteller mor. Hun sier at hun ikke husker helt hva som står der, men at det antakelig har litt med sosial trening å gjøre. Det handler om behovet for å være i lag med andre barn, akseptere deres synspunkter, samt å lære seg og forholde seg til andre barn.

Mor tror ikke at det er satt noen endelig dato på når barnevernet skal trekke seg ut.

Mor sier at hun opplever kontakten med barnehagen veldig bra. Barnehagen er veldig oppmerksom og mor får vite det hvis det skjer noe med barna. Hun forteller at der de bodde tidligere fikk de aldri beskjed om noen ting som skjedde med barna. Dersom barna kom hjem med kuler i hodet og foreldrene spurte hva som var skjedd, så sa barnehagen at de ikke hadde fått med seg situasjonen.

Om barnehagen har noe kontakt med barnevernet kjenner hun ikke til.

Kontakten vår med barnevernet har vært dårlig, sier hun. Det var noen fra barnevernet på besøk i fjor høst og da sa de at de skulle komme på nytt hjemmebesøk innen to eller tre måneder. Men de kommer først nå i neste måned. Det er da gått over et halvt år siden det første besøket.

Mor forteller også at de heller ikke har hatt noen saksbehandler fra barneverntjenesten før nå. Hun sier at hun regner med at det har vært problemer med mannskap, som hun uttrykker det. Det er det inntrykket hun har fått, sier hun.

Hun forteller videre at barna deres ikke vet om at barnevernet er inne i bildet. De har truffet noen fra barnevernet, men mor tror ikke at barna har fått med seg at det er de som betaler barnehagen. Det er ingen av barna hennes som har spurt om det i alle fall, sier hun. Det er heller ingen som har snakket med barna.

Mor sier at det har skjedd en positiv endring i forhold til Trond. Han er blitt flinkere til å prate. Han er også blitt bedre til å akseptere at andre barn ønsker å leke med lekene hans. I tillegg er han blitt flinkere til å leke og til å sykle. Mor forteller at Trond fikk trehjuls sykkel i fjor, men klarte ikke da å sykle på den. Så begynte han i barnehagen og der hadde de sykler. Etter to dager i barnehagen så kunne Trond sykle.

Barnehagens fortelling

Barnehagens informant forteller at hun ikke kjenner til hvem som meldte familien til barnevernet. Dette fordi familien var innmeldt barnevernet allerede før de var flyttet hit til dette stedet. Informanten sier at det ikke er noen som har fortalt henne hvorfor det ble sendt bekymringsmelding til barnevernet. Hun sier videre at hun kjenner til noe problematikk i forhold til far, og informanten regner med at dette var skjedd allerede da.

Hun sier at hun også kjenner til at det var meldt bekymring om noe annet alvorlig.

Barnehagen fikk vite at barnevernet var inne i familien da det kom en purremelding i forhold til oppsigelse av plassen. Fordi saken hadde blitt liggende så lenge i barnevernet uten at det var gjort vedtak, hadde vel også regningene bare blitt liggende, sier hun. Da det kom varsel om oppsigelse fra regnskapsenheten visste vi jo at det var noe her. I tillegg har vi også ansvarsgruppe i forhold til et av søsknene, og der var det også kommet fram at barnevernet var inne i familien.

Informanten forteller videre at det ikke er noe spesielt barnehagen jobber med i forhold til Trond. Han er imidlertid satt i en gruppe der det også er andre barn som vi har mye fokus på. Slik sett så er han godt ivaretatt, sier hun. Det er ikke laget noen spesiell tiltaksplan i forhold til Trond, og informanten sier at hun ikke tror at barnehagen har sett behov for det heller. Hun forteller videre at det er et samarbeid mellom foreldrene og barnehagen på bakgrunn av at de sitter i samme ansvarsgruppe i forhold til et av Tronds søsken. I ansvarsgruppen tar foreldrene opp forskjellige ting og vi drøfter det, sier hun.

Informanten sier at samarbeidet mellom barnehagen og barnevernet er et godt og hyppig samarbeid. Dette tror hun har sammenheng med at barnehagen har mange familier som er koblet opp mot barnevernet. I tillegg er barnevernet med i et basisteam hos dem. Barnehagen anser barnevernet som deres nærmeste samarbeidspartner egentlig, sier hun.

Informanten sier videre at det har skjedd endringer med Trond siden han begynte i barnehagen. Da han kom til dem var han en veldig sky gutt. Han så ned og det var vanskelig å få kontakt med han. Men nå er dette blitt bedre. Hun sier at hun nå ser at når Trond er sammen med de andre barna så fungerer det godt. Han er en glad gutt i barnehagen. Og i hentesituasjonen ser hun foreldre og barn sammen, og ting ser greit ut, sier hun. Gutten profiterer på å være i barnehagen.

Hun sier følgende om dette:

”Selvfølgelig gjør han det. Det ville vært tragisk hvis han skulle gått hjemme i lag med mor. Det ville ha vært veldig uheldig”.

Barnevernets fortelling

Barnevernets informant i denne saken forteller at denne familien har bodd et annet sted tidligere. Det oppstod samlivsbrudd mellom mor og far, hvorpå far da flyttet til denne kommunen. Noen måneder senere flyttet imidlertid mor og barna til far her de bor nå. Barnevernet hadde allerede da mottatt bekymringsmelding fra kommunen hvor familien bodde i tidligere, sier hun. Informanten forteller videre at de er informert om en situasjon vedrørende far. Dette er også en bekymring som foreldrene deler fordi mor da kommer til å bli alene med barna en stund fremover.

Informanten forteller videre at barnevernets bekymring også går på foreldreskapet og måten foreldrene grensesetter barna på. I stedet for å forklare barna verbalt hva de har gjort galt, så viser foreldrene det fysisk på barna sine, sier hun.

Hun forklarer det slik:

”For eksempel hvis et av barna har kommet hjem, og har bitt noen på skolen så forklarer foreldrene dette ved å bite ungen og så si ”dette gjør vondt, så du må ikke bite noen andre”.”

Informanten forteller videre at det ellers har vært mye fokus på økonomisk hjelp til familien. Det har ikke vært store bekymringer utenom dette, sier hun. Et søsken har vært utredet i BUP og det har vært bekymringer i forhold til dette søskenets sosiale fungering. Dette søskenet er skoleflink, men strever sosialt. Barnet har hatt oppfølging i forhold til dette fra både barnehage og skole.

Informanten forteller videre om bakgrunnen for at de satte inn barnehageplass som hjelpetiltak for familien. Hun sier at mor har fortalt dem at hun er sliten. Far er ute av hjemmet en periode, så mor er for tiden alene med omsorgen for barna. Et av barna har i den senere tid fått en kronisk diagnose som medfølger omfattende hjelpebehov, både i skole og ellers. Dette barnet fungerer dårlig sosialt både på skolen og hjemme. Det er mange bekymringer rundt barnets helse. Informanten sier videre at bakgrunnen for tiltaket barnehageplass er at mor har behov for avløsning, barnet har behov for mer stimulering, og familien sliter med økonomien. Til tross for dette er Trond et velfungerende barn etter hva

både barnehagen og mor forteller, sier informanten. Det er ingen bekymringer i forhold til han.

4.2 Cecilie

Mors fortelling

Mor forteller at de er en familie med to barn. Mor og far er gift. Mor har jobbet som vikar forskjellige steder. Hun planlegger nå å begynne på skole i løpet av året. Far er i full jobb. Mor ble plassert i fosterhjem da hun var tre år gammel og bodde der til hun ble voksen. Mors biologiske mor døde for noen år siden, men hun har noe kontakt med sin biologiske far. Både mor og far har slitt med spilleproblematikk som har medført stor gjeld med påfølgende inkasso.

Mor sier at det var barnehagen og mor sammen som, etter barnehagens initiativ, meldte bekymring inn til barneverntjenesten for snart to år siden. Dette på bakgrunn av at familien hadde økonomiske problemer. Hun forteller videre at barneverntjenesten da tilbød seg å betale barnehageplassen, og at familien tok i mot dette tiltaket. Cecilie begynte derfor i barnehage da hun var ett år. Familien har nå barnehageplass og ansvarsgruppe som hjelpetiltak fra barneverntjenesten.

Mor forteller at Cecilie har litt vanskelig med å fortelle ting. Hun forklarer det slik:

”... At i går så var hun på tur og da spiste hun appelsin. Dette har hun hatt litt sånn problemer med og forklare.”

Hun sier videre at barnehagen og de som foreldre jobber med språket. Mor beskriver Cecilie som ei jente som *”ellers er fort utviklet”*.

Mor sier også:

”Bestyreren har sagt at Cecilie faktisk er den eneste ungen i barnehagen som kan leke godt med alle.”

Mor forteller videre at Cecilie unngår konflikter, men hun er aktiv og liker å være der det skjer. Hun er gjerne sammen med faren og hugger ved, og i lag med moren og vasker klær. Dette skal gjerne skje samtidig hvis Cecilie får bestemme.

Mor snakker også om Cecilies bror. Hun sier at det går bra med han.

”Men han har hatt litt tendenser til å slå og være litt voldsom i lek og slike ting. Det har han hatt siden han gikk i barnehagen. Så det har vi satt hardt ned på både hjemme, på skolen og i barnehagen da han gikk der.”

Mor sier at samarbeidet med barnehagen er veldig godt. Hun sier at de har et tett samarbeid og dersom det skulle oppstå noe så er hun ikke redd for å ta det opp med dem, og spørre dem om råd.

Først var hun litt redd da de skulle til barnevernet, sier hun. Men da hun kom i kontakt med barnevernet ble hun helt rolig. På spørsmål om dette sier hun at det sikkert kom av at hun hadde en positiv dialog med barnevernet da hun selv vokste opp. Hun sier at familien har fått hjelp til det de har hatt behov for og at de har hatt samme saksbehandler i barnevernet hele tiden. Hun sier videre at hun ikke har hatt noe negativt og si om barnevernet.

Hun sier:

”For barnevernet er jo til for å hjelpe barn, og så langt som det går å ha de hjemme hos foreldrene. For det er jo kun i de verste tilfellene at de tar barna fra foreldrene.”

Hun forteller at barnevernet har vært på besøk og hilst på barna en gang, men det har ikke vært noen nær kontakt med Cecilie og barnevernet. På spørsmål om det har vært noen endringer siden tiltaket ble satt i gang sier mor at hun og mannen har fått mye bedre kommunikasjon seg imellom. Hun sier at tidligere så var det slik at hun og mannen ikke snakket om problemene de hadde, men nå tar de dem opp underveis, og så er de ferdig med dem. Mor sier ikke noe i forhold til om det har vært noen endringer hos barnet.

Barnehagens fortelling

Informanten sier at det var de som barnehage som sendte inn bekymringsmelding til barneverntjenesten i forhold til familien. Hovedgrunnen til at de meldte dette var at familien lå i forhold til betaling for barnehageplassen. Før de sendte inn bekymringsmeldingen hadde barnehagen jobbet ganske tett med familien i et helt år, sier informanten. Det hadde vært en spesialpedagog inne for å følge opp cirka en gang pr måned. Spesialpedagogen hadde drevet PMTO-veiledning med familien uten egentlig å nå fram, sier hun.

Informanten forteller om en episode i forhold til at noen tilfeldigvis kom hjem til familien en dag og oppdaget mye rot og skitt i huset. Barnehagen innkalte til møte med foreldrene der barnehagen og foreldrene ble enige om at det måtte tas et skippertak. Det ble gitt beskjed til foreldrene om at dersom de ikke tok tak i dette rotet selv så måtte barnehagen sende bekymringsmelding til barnevernet. Etter dette ble det inngått en avtale med foreldrene med en liste blant annet over daglige og ukentlige gjøremål som skulle følges opp i hjemmet. Barnehagens styrer skulle komme hjem til familien hver fjortende dag og følge opp at ting ble gjort. Det fungerte greit med denne oppfølgingen og foreldrene gjorde det de ble bedt om.

Etter hvert mottok barnehagen oppsigelse på barnehageplassen. Det viste seg at familien hadde svært mye gjeld. En ansatt i barnehagen tok da kontakt med sosialkontoret og fikk dem til å betale en god sum. Videre forteller informanten at avtalen med foreldrene nå var at de skulle forsøke å holde økonomien i sjakk fremover. Dette klarte de imidlertid ikke. Det ble så informert til mor om at de var i ferd med å miste barnehageplassen. Familien klarte ikke å betale for barnehageplassen, og dette gjorde at barnehagen så seg nødt til å sende bekymringsmelding til barnevernet. Etter at meldingen ble sendt, gikk det en stund før barnevernet i det hele tatt tok tak i saken.

Informanten sier at hun har kjent mor lenge. Barnehagens ansatte ser at barna har det de trenger, men *”man merker at det er et eller annet”*, sier hun.

Cecilie fungerer tilsynelatende godt i lag med de andre barna, men hun skifter aktiviteter svært ofte. Hun gjør seg ikke ferdig med det hun holder på med. Vi ser også at hun trekker til barn som er yngre enn seg selv. *”Det bekymrer meg”*, sier informanten.

Informanten sier videre at Cecilie er litt klumsete motorisk. Rett som det er så er hun i sin egen lille verden, sier hun. Det er akkurat som om hun ikke hører oss da.

Hun sier videre:

”Dette er et barn som du fort kan bli irritert på, for og være helt ærlig”.

Informanten forteller at i samarbeid med foreldrene er de blitt enige om at barnehagen skal fortsette med veilederoppdraget i forhold til familien. Barnevernet betaler informanten for å jobbe med familien og nå gjør hun dette utenfor arbeidstid. Informanten sier videre at samarbeidet med foreldrene fungerer bra.

Mor ble litt sur da barnehagen hadde meldt til barnevernet, og hun syntes at barnehagen hadde gått over grenser.

Informanten sier til dette:

”Jeg var jo klar over at vi var gått over grenser, ikke sant? Det å skulle dra hjem til noen og fortelle dem hvordan de skal gjøre... og hvor mange ganger de skal skifte sengeklær og ... ikke sant? Det er jo.. ja... ikke helt normalt for å si det sånn.”

Informanten nevner også at det kun har vært en saksbehandler fra barnevernet i saken siden start. Dette tror hun har vært medvirkende årsaker til at samarbeidet har vært greit.

Barnevernets fortelling

Informanten forteller at familien kom inn i barnevernet ved at barnehagen hadde sendt inn en bekymringsmelding. Begrunnelsen var at barnehagen kjente til at det var veldig skittent og rotete i hjemmet. I tillegg til det holdt Cecilie på å miste barnehageplassen på bakgrunn av foreldrenes dårlige økonomi.

Barnehageplassen var viktig fordi Cecilie hadde problemer med språket og hun hadde også behov for å være sammen med andre barn.

Informanten forteller videre at lenge før barnehagen meldte til barnevernet så hadde barnehagen brukt mye tid på å veilede foreldrene og de hadde hatt tett oppfølging med familien. Familien hadde også hatt PMTO og generell veiledning fra barnehagen i ett år innen bekymringsmeldingen ble sendt.

Barnevernkonsulenten sier at noe av det som er viktig med at Cecilie får ha barnehageplass er hennes språkvansker, samt at Cecilie har behov for å være sosial med andre barn.

Informanten fra barnevernet sier at det finnes en tiltaksplan for tiltaket. Målet for tiltaket er at Cecilie skal få den stimuleringen hun trenger og at det er struktur i hjemmet.

Barnevernkonsulenten sier at hun synes at det er et godt samarbeid mellom foreldrene og barnevernet. Det har vært lett og få tak i foreldrene, og lett og få til møter. Det samme gjelder samarbeidet i forhold til barnehagen. Hun sier at barnehagen er veldig oppmerksom på Cecilie og at de følger opp veldig godt både i barnehagen og i hjemmet.

4.3 Lars

Mors fortelling

Lars er fem år. Han bor sammen med mor, stefar og to søsken. Lars sin far er narkoman og barna har lite kontakt med han. Mor er for tiden hjemmeværende med det yngste barnet, som stefar er far til.

Mor forteller at hun vokste opp sammen med sin mor. Hun har nesten ikke hatt kontakt med faren sin, og han bor nå på en annen kant av landet. Mor sier at hun selv hadde en del problematikk i ungdomstiden og hun vanket da sammen med folk som ikke var bra for henne. Hennes atferd da resulterte i en bekymringsmelding til barnevernet. Mor forteller videre at hun som 16-åring tok en bestemmelse for seg selv. Bestemmelsen handlet om at dersom hun skulle klare å komme seg ut av det miljøet hun var i, så måtte hun få et eget barn og ta vare på. Dette resulterte i at hun ble mor for første gang da hun var 17 år gammel. Lars kom til verden fem år etterpå.

Mor og barna har flyttet flere ganger i løpet av Lars sin oppvekst, og han går nå i sin tredje barnehage. Hun har ikke tidligere hatt stabile parforhold, men for et par år siden traff mor stefar. Hun ble ganske fort gravid med han, og stefar flyttet inn sammen med familien etter hvert.

Mor forteller at Lars viste mye temperament allerede som baby, og han begynte å bite allerede da han fikk de første tennene sine. Etter hvert ble han større og han begynte og slå, sparke og fikk stadige raseriutbrudd. Mor sier at hun ikke forstod hvordan hun skulle klare og håndtere dette selv, så hun ønsket å få en utredning fra BUP (Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk). Hun sier at hun regnet med at hun måtte gå via barnevernet for å få kontakt med BUP. Derfor spurte hun barnehagen Lars gikk i da, om de kunne kontakte barnevernet for videre henvisning.

Mor forteller videre at det var en lettelse da barnevernet gikk inn med barnehageplass som hjelpetiltak fordi hennes økonomi ikke var så sterk. Hun sier at hun hadde vært usikker på om hun hadde hatt råd til å ha Lars i barnehage, men samtidig så visste hun ikke om hun skulle tørre å ta han ut av barnehagen. Hun sier videre at hun og barnehagen etter hvert så at Lars hadde behov for å være i lag med andre barn samt og lære seg dette med å dele, omgås andre, sosialiseres og sitte i ro med matbordet.

Lars har hatt plass i tre forskjellige barnehager. Samarbeidet med disse barnehagene har ikke vært like godt. I den første barnehagen var det mange møter fordi det var i startfasen i forhold til hva de skulle gjøre fremover. I denne barnehagen kjente hun alle. Etter hvert flyttet familien og Lars begynte i en ny barnehage. Her gikk samarbeidet fint i starten, men mot slutten var det så mye som skar seg at hun valgte å ta Lars ut av barnehagen, forklarer hun. Det hadde tilsynelatende gått helt fint i et halvt år, men plutselig sendte barnehagen inn bekymringsmelding til barnevernet. Barnehagen var bekymret for Lars, men hadde ikke formidlet bekymringen til mor.

Om dette sier hun:

”Når du lar det gå seks måneder og så bare kommer du med ei kjempebombe. Jeg var jo ikke forberedt. Jeg visste jo ingenting. Og de i barnevernet, det var jo så vidt at de orket å ta opp meldingen engang. De sa at dette er jo bare tull. Det er jo gammelt. Hvis hun i barnehagen hadde gått inn for å lese papirene som var på barnet, så hadde hun jo skjont det hun også. Så det ble veldig uprofesjonelt.”

I den barnehagen Lars går i nå så er mor veldig fornøyd med samarbeidet. Hun sier at hun har daglig kontakt med barnehagen både morgen og ettermiddag.

Mor sier videre at hun i hovedsak har fått ”styre løpet” hele tiden i forhold til oppfølgingen fra barnevernet. Dette gjelder blant annet hvem hun vil ha med seg på møtene, antall møter og hvem i hjelpeapparatet som skal være med på møtene. Hun har fått styre alt. Hun sier også at hun har gitt barnehagen og barnevernet fullmakt til at de kan snakke seg imellom, selv om ikke hun selv er til stede.

Det har vært litt frem og tilbake i forhold til endringer hos Lars. Men i den nåværende barnehagen så har han hatt positiv framgang hele tiden.

Barnehagens fortelling

Det var mor som først sendte melding til barnevernet, og så sendte den forrige barnehagen inn en bekymringsmelding etter hvert. Mor ønsket å melde etter å ha opplevd en del problematikk med gutten som hun ikke klarte å hankses med. Hun ønsket derfor veiledning og hjelp fra barnevernet. Informanten sier videre at hun kjenner til at mor fikk sjokk da den forrige barnehagen sendte inn bekymringsmelding. Dette fordi alt hadde gått så bra i barnehagen. Det barnehagen gjorde var årsaken til at mor søkte overflytting til vår barnehage.

Informanten sier at hun ikke har lest i papirene fra den forrige barnehagen. Hun sier at hun tenker at det er en menneskerett og forsøke og begynne på nytt hvis ting har vært vanskelig tidligere. Informanten sier at hun er usikker på hva som var bakgrunnen for at hjelpetiltaket ble barnehageplass. Hun sier at hun tror at styrer i barnehagen har lest igjennom Lars sine papirer, men at hun og styrer har blitt enige om at informanten ikke skulle se papirene. Dette for å la Lars få en sjanse til å vise hvem han er, uten at hun ”forhåndsdommer” han.

Lars har et veldig stort sinne som han ikke helt klarer å kontrollere når det for eksempel blir urettferdighet og han føler seg misforstått. Hun sier videre at hun tror at det har vært en del misforståelser opp igjennom årene der Lars rett og slett har måttet være den som har fått problemene over seg, på en måte. Dette gjerne blant de voksne og Lars kan jo bli utrolig sint. Da kan han agere med en voldsom atferd, og gjerne skade de andre barna og de voksne. Informanten sier videre at barnehagen har klart og finne en måte og få Lars til å roe seg.

Informanten sier at hun ikke er sikker på om det finnes noen tiltaksplan i forhold til oppfølgingen av Lars. Men hun sier at barnehagen jobber med sinnekontroll og beskriver hvordan de gjør dette i praksis. Hun forklarer også at det første de begynte å jobbe med når Lars begynte i barnehagen var tilknytning og vennskap. Deretter begynte de å jobbe med sinnekontroll.

Samarbeidet mellom barnehagen og mor er bra. Informanten sier at hun synes det er viktig med et godt samarbeid både for Lars og mor sin del. Hun synes også at samarbeidet mellom barnehagen og barnevernet er bra. Det er en grei terskel for og ringe og spørre dersom man lurer på noe, sier hun.

Barnevernkonsulentens fortelling

Denne informanten er saksbehandler for Lars og familien. Hun forteller at barnevernet hadde vært inne i familien lenge, men at det da gjaldt i forhold til manglende oppfølging fra mor og utagerende atferd på gutten. Hun sier videre at Lars var veldig fysisk i sin atferd, han hadde et stygt språk samt lite respekt for andre barn og voksne. Om mor ble det sagt at hun ikke tok dette helt seriøst og at hun ikke satte grenser for Lars. Etter hvert mottok barnevernet flere bekymringsmeldinger i forhold til familien. Flere meldinger gikk ut på den samme problematikken. En bekymringsmelding omhandlet også rot hjemme, at det var kaotisk og at mor var sliten.

Årsaken til at barnevernet satte inn barnehageplass som hjelpetiltak er at Lars har behov for og omgås andre barn sosialt, og lære seg hvordan han oppfører seg i lag med andre barn. Han har også behov for å få innspill fra andre voksne som setter grenser og veileder både han og mor. Han har også behov for språket sin del fordi han har hatt en del dårlig uttale. Dette i tillegg til at han hadde et stygt språk. Lars var også nettopp blitt storebror da tiltaket ble opprettet. Barnehageplassen ville gi Lars et mer aldersadekvat tilbud på dagtid enn å gå hjemme i lag med mor, sier informanten.

Hun sier videre at det er laget en tiltaksplan i forhold til hjelpetiltaket. Målet for tiltaket er at han skal få utvikle seg slik at han kan fungere sosialt adekvat i lag med andre barn på sin alder. Dette også opp mot at han er skolegutt til høsten.

Barneverntjenesten har også satt inn ansvarsgruppe jevnlig slik at dette blir fulgt opp der. Informanten sier at hun ut fra barnehagens uttalelser at mor følger opp sin del der i forhold til dette med å skulle gi beskjeder og følge opp tingene fra barnehagen. Dette slik at det kan være en dialog mellom dem i forhold til det som behøves og jobbes med.

Samarbeidet mellom barnevernet og mor har vært veldig bra, sier informanten. Mor har vært åpen i forhold til problemene som har vært , men samtidig vært veldig redd for problemer som kunne komme. Informanten sier at barnevernet har brukt tid på å trygge mor i forhold til at barnevernet nå ser på nåtiden, og ikke ser så mye på det som har vært og det som kan komme. Det skal være en åpen dialog med mor, sier informanten. Barnehagen er også veldig åpen og ærlig og tydelig på hva de mener, sier hun.

Informanten sier at det har skjedd en stor endring i forhold til Lars. Han begynte i en ny barnehage når dette hjelpetiltaket ble satt i gang. Lars merket endringene selv, mor merket endringene og barnehagen merket stor endring. Samtidig har barnehagen gitt tilbakemelding på at Lars ikke var en slik gutt som de hadde forventet at han skulle være. Dette ut fra det som både barnevernet hadde fortalt om han, det som mor hadde fortalt og det som den tidligere barnehagen fortalte. Men denne barnehagen har jobbet mye med Lars. Han var veldig fysisk i sin atferd når han begynte i den nye barnehagen. Dersom han ble frustrert tok han det ut på de andre barna. Nå klarer imidlertid barnehagen og roe han ned og hente han inn.

Barnevernkonsulentene forteller at pedagogisk leder på Lars sin avdeling ikke fikk lese mappa til Lars når han begynte i barnehagen. Det var kun styrer som leste den. Dette ble begrunnet i at de voksne på avdelingen skulle ta imot Lars med et åpent sinn. PPT (pedagogisk psykologisk tjeneste) var med på det første ansvarsgruppemøtet i barnehagen, men trakk seg

ut fordi det ikke var noe de hadde behov for å bistå med. Informanten sier at Lars har hatt en kjempeutvikling og at de nå tenker at han er klar for å begynne på skolen. Dette gir barnehagen også uttrykk for. Informanten sier at hun mener at barnehageplass virkelig har vært det rette tiltaket når barnevernet først skulle på banen. Og tiltaket har vært veldig vellykket.

4.4 Chris og Anne

Mors fortelling

Mor forteller at hun har tre barn med tre forskjellige fedre. Nå er hun samboer med en mann som eier huset som de bor i. Samboeren hennes har ingen barn. Chris og Anne går i barnehage. Dette er et hjelpetiltak fra barneverntjenesten. Mor har vært i jobb tidligere, men på grunn av sykdom er hun nå hjemmeværende. Hennes samboer er i full jobb som selvstendig næringsdrivende. Mor forteller at hun og barna flyttet mye de første årene. Hun sier at hun ikke klarte å slå seg til ro noen steder og hun skjønnte ikke da at dette ikke var bra for barna. Nå har imidlertid familien bodd på samme sted i over tre år.

Mor sier at hun har hatt hjelpetiltak fra barnevernet flere ganger. Ved dette tilfellet var det hun selv som kontaktet barnevernet fordi hun ble syk. Hun ønsket da at barna skulle få barnehageplass som et forebyggende tiltak.

Hun forteller at hun selv har hatt en trøblete ungdomstid og at det tok tid for henne og vokse opp. Hun sier at hun først nå har blitt ordentlig voksen og at barnevernet også ser dette. Samboeren hennes jobber mye, men han hjelper til når han er hjemme. Barna har behov for stabile dagsrutiner, og det er ikke så lett for mor å opprettholde dette uten å ha barnehageplass.

Mor forteller at det er noe problematikk i forhold til Chris. Han er under utredning nå. Hun sier at hun helt siden gutten var ett år gammel har tenkt at det var noe ekstra med han. Hun er nå ganske sikker på at han har en eller annen form for autisme. Det var først i fjor at andre tok henne på alvor, sier hun, og sa at dette måtte sjekkes ut. Nå skal Chris snart begynne på skolen og mor sier at det er viktig at utredningen blir ferdig til da.

Mor sier videre at det har vært veldig viktig at Chris har hatt en stabil barnehageplass. Dette er blant annet fordi at han ikke takler forandringer. Det kan gå flere måneder før han faller til ro på et sted. Han har nå en ekstra person i barnehagen som følger han opp.

Når det gjelder Anne er det ikke noe ekstra oppfølging i forhold til henne. Hun klarer seg fint både i barnehagen og hjemme.

Barnehagens fortelling

Barnehagens ansatt sier at da hun begynte å jobbe i denne barnehagen, så var allerede Chris og Anne begynt der. Hun vet at denne barnehagen var nummer tre i rekken for Chris, og at barna hadde flyttet mye. Informanten sier videre at hun var med på å sende en ny bekymringsmelding sammen med mor. Den omfattet begge disse barna i forhold til det som informanten oppfattet som deres hjemmesituasjon da, og den var ikke var god for barna. Barna var urolige, trøtte, engstelige og gav uttrykk for en del redsel i barnehagen. På en måte var det en liten agenda bak meldingen også, sier informanten. Agendaen var og få fedrene til barna til og stille mer opp.

Barnehagens informant sier at i utgangspunktet så var det tilknytningsproblematikk rundt barna, spesielt i forhold til Chris. Hun sier at de derfor startet med å jobbe med relasjonsbygging. I tillegg hadde han en atferd som tilsa at dette var et barn som hadde problemer med å knytte seg til voksne og i barnegruppa. Dette med å være i lek og det sosiale generelt var problematisk for han. Personalet merket også at Chris var veldig søkende på de voksne. Egentlig ikke sånn direkte, sier hun, men indirekte kontaktsøkende. Denne måten å få kontakt på ble veldig ofte negativ. Begge barna hadde problemer med og konsentrere seg over noe i lengre tid.

Det er ikke noe tiltaksplan fra barnevernet, men det er jo slik at barnehagen selv søker hjelp fra spesialpedagog. Mor har kjent til det vi har jobbet med i barnehagen. Hun har bestandig vært både enig, villig og samarbeidsvillig. Men informanten sier videre at hun tenker at mor ikke har vært veldig interessert i hvordan de gjør ting i barnehagen. Informanten sier at hun har en magesfølelse for at alt ikke er riktig slik som mor gir uttrykk for. Hun sier at hun kanskje tror at mor forteller det hun tror er riktig, og ikke bestandig det som er sant. Dette i forhold til hjemmesituasjonen.

Barnevernkonsulentens fortelling

Barneverntjenestens informant sier at det var barnehagen som meldte til barnevernet for cirka et og et halvt år siden. Hun sier videre at familien har vært fulgt opp av barneverntjenesten i flere omganger. Denne siste meldingen omhandlet en uro hos barna. Dette var fordi barna hadde og gjøre med forskjellige voksenpersoner, og at det var urolig i hjemmet fordi mor var syk og lå på sykehus. Mor er enslig forsørger og hennes samboer er ikke far til noen av barna. Samboer jobber mye, og det var *”litt forskjellige fedre som var mer eller mindre på banen da”*, sier hun.

Informanten sier at hun så fort at Chris var veldig urolig. Han hadde et spesielt behov for trygghet og struktur. Hun sier videre at de så at han reagerte veldig fort dersom det ble for mange voksne involvert, og for usikkert i forhold til hvem som skulle hente og bringe dem til barnehagen. Informanten sier også at hun var usikker i forhold til mors sykdom. Hva om noe skjedde med mor? Ville de da måtte få fosterhjem til barna?

Det første barnevernet da begynte å jobbe med var tanken på å få fedrene til barna mer på banen. Det var viktig å få det naturlige biologiske støtteapparatet på plass, slik at dersom det skjedde noe med mor så var det noen i familien som kunne gripe inn på omsorgssiden. Når det gjaldt barnehageplassen så holdt mor på å miste denne fordi hun hadde økonomiske problemer av ulike grunner.

Det har vært klare endringer hos Chris den tiden han har vært i barnehagen. Han er nå i positiv driv utvikling. Anne har også endret seg, men hun er i utgangspunktet mer robust enn Chris. Anne har også vist noe atferd da det var mest ustabil hjemme, men ikke så omfattende som Chris.

5 DRØFTING AV FUNN

I forrige kapittel beskrev jeg de ulike familiene og deres historier sett fra mødrenes, barnehageansattes og barnevernsansattes perspektiv. I dette kapitlet vil jeg se nærmere på de viktigste temaene som ”vokste” ut av min data (se metodekapitlet): Forholdene i hjemmet, økonomi, barnets atferd, forbedring av foreldrenes omsorgsevne, samarbeid, barnets kontakt med barnehage og barnevern samt tiltaksplan og mål.

5.1 Forholdene i hjemmet

Her vil jeg drøfte hvordan de forskjellige partene ser på dette med ”forholdene i hjemmet”.

I lov om barneverntjenester står det i § 4-4, 2. ledd at *”barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien...”* (Ofstad K., mfl., 2012).

”Forholdene i hjemmet” er et diffust begrep. At det er svakheter eller mangler ved forholdene i hjemmet er imidlertid i seg selv ikke tilstrekkelig for å motta hjelpetiltak, i følge Stang (2000).

Hun sier at barn må ha behov som er større enn det andre barn har for å komme inn under vurdering i forhold til hjelpetiltak i barnevernet. Det kan for eksempel dreie seg om sosiale problemer, økonomi eller boforhold. Dersom forholdene i hjemmet er slik at de grenser til omsorgssvikt, vil barnet alltid ha et ”særlig behov for hjelp” (ibid).

Dette handler om familier med sammensatt problematikk i hjemmet.

Mødrene forteller om relativt store belastninger i lang tid. Det være seg økonomisk problematikk, barn med atferd og diagnoser, mange flyttinger og endringer i forhold til parforhold. Flere forteller at hjemmeforholdene også har vært på dem både psykisk og fysisk. I tillegg til dette har økonomien vært svært ustabil i perioder. Disse belastningene er risikofaktorer for barnet.

Mor sier:

Vi har bodd "ørten" plasser. Så det ble aldri noe ro for ungene. Det var mye av problemet før også. For jeg klarte ikke å slå meg til ro noen steder, og klarte ikke å innse at dette ikke er bra for ungene. Så nå har vi bodd på samme sted i over tre år.

Dette understøttes av Sundnes (2004) som i NOVA-rapport 6/04 sier at familier som er i kontakt med barnevernet, skiller seg i økonomisk henseende vesentlig fra barnefamilier flest. Det er en sterk overvekt av enslige mødre sammenliknet med totalbefolkningen. Mens 90 prosent av samtlige barnefamilier eier egen bolig, gjelder dette kun et mindretall av barnevernets familier. De flytter også mer enn andre. Sammen med en utstrakt bruk av sosialhjelp viser dette at vi har å gjøre med en gruppe sterkt preget av økonomisk fattigdom. Barnevernets familier er altså langt dårligere økonomisk stilt enn barnefamilier flest (Sundnes, 2004).

Både barnehagepersonellet og de ansatte i barnevernet som jobber med disse familiene sier også noe om belastningene i familiene. Funnene tyder på at alle parter har en rimelig god kjennskap til at de har en del problematikk.

Barnehagens informanter sier at de også ser at barna har behov for barnehageplass, og begrunner dette med at dette er barn som har en del risikofaktorer med seg. En av informantene bruker begrepet "barn i risiko" spesifikt når hun beskriver hvorfor hun mener det er viktig at barnet er i barnehagen. Flere informanter fra barnehagene gir uttrykk for bekymring i forhold til barna. Hvordan agerer så barnehagepersonalet overfor barn i risiko?

Barn er forskjellige i forhold til hvordan de takler de forholdene de lever under. Hvordan kan vi da hjelpe disse barna best mulig?

Killén sier i sin forskning fra 2010 at for å kunne forstå hvordan barn opplever sin livssituasjon, er det behov for kunnskap om risikofaktorer og omsorgssvikt. Hvis barnehagepersonalet skal kunne hjelpe barn, må de kunne lese de signalene barna sender ut om at de er i en risiko- eller omsorgssituasjon. Forskning om risiko og omsorgssvikt gjennom mange år har gitt oss muligheter for å lese barns signaler bedre (Killén, 2010).

En mor som har tre barn med tre forskjellige fedre, sier at fedrene bor rundt i området. To av barna er hos sine fedre annenhver uke.

Hun sier videre:

”Barnevernet ga beskjed til faren til det ene barnet mitt at han måtte ha barnet annenhver uke, eller så måtte de ordne avlastning på barnet. Og da får ikke du ha barnet i det hele tatt.”

Mor forteller med dette at barnevernet bestemte dette med fars samvær med sitt barn fordi mor hadde behov for avlastning på grunn av sin helse. Det gir igjen økt risiko for omsorgssvikt.

Risiko og omsorgssvikt handler om et bredt spekter av situasjoner, fra der hvor omsorgen har vært ”god nok”, men der det er oppstått kriser hvor foreldrene ikke har vært i stand til å prioritere barnet, som ved alvorlig sykdom, arbeidsløshet, skilsmisse og andre vanskelige livssituasjoner, til livssituasjoner hvor barnet lever med kronisk utrygghet og bekymring for det forutsigbart uforutsigbare, som ved rusmiddelbruk, psykiske problemer, fysiske og psykiske lidelser, samt samlivsvold. Risikosituasjonene kan gjøre seg gjeldende allerede fra fødsel, eller de kan oppstå på senere tidspunkter i barnets oppvekst. De kan være kortvarige eller langvarige. Jo mindre barnet er, jo mer alvorlig omsorgssvikten er, desto mer alvorlige konsekvenser har den for barnets videre utvikling (Killén, 2012).

Her kommer også funnene til DNBV inn i forhold til familier med store belastninger.

Deres funn viser i tillegg at det store flertallet av foreldrene i barnevernet bekymrer seg for sine barn. Foreldrenes vurdering av barnas fungering og livssituasjon virker troverdig. (Øyen L. mfl, 2010) Mine funn tyder også på at dette er mødre som virkelig verner om sine barn og vil sine barn det beste.

Mødrene begrunner ikke hjelpetiltaket barnehageplass spesielt ut fra forholdene i hjemmet, men mer ut fra at familien generelt har dårlig økonomi, og at de også ser behovet for at barnet deres er i barnehage. En av faktorene som også blir nevnt som en viktig begrunnelse er at dersom barnet har barnehageplass så vil mor kunne få komme seg ut i jobb. Det nevnes også at mor vil kunne få mer tid til seg selv dersom barnet får være i barnehagen.

Barnehagens informanter sier også at de ser behovet for at barna er i barnehage, men begrunner det med at de tenker at disse barna har en økt risiko for skjevutvikling. Dette tolker jeg ut fra det de forteller om deres kjennskap til barna og deres familier med påfølgende bekymring. En av informantene bruker begrepet ”barn i risiko” spesifikt når hun beskriver hvorfor hun mener det er viktig at barnet er i barnehagen. Flere informanter fra barnehagene gir uttrykk for en bekymring i forhold til barna.

I undersøkelsen til DNBV (Øyen mfl.,2010) ble det funnet at bare 7 prosent av familiene både hadde foreldre med store belastninger og barn med dårlig fungering. I mine funn kan det se ut som det samme. Familiene jeg har intervjuet forteller også om middels til store belastninger hos foreldrene, men det er ikke noen klar sammenheng i forhold til barnas fungering.

I min undersøkelse sier barnevernet at årsaken til tiltaket i stor grad kan relateres til forhold i hjemmet. Tiltaket settes allikevel inn for å hjelpe barnet.

Under intervjuene stilte jeg ikke spesifikt spørsmål om familiene hadde flere aktive tiltak i barnevernet. Men det kom allikevel frem at flere hadde både barnehage, råd og veiledning og ansvarsgruppe som tiltak fra barnverntjenesten. Jeg forstod det også slik at et par av familiene også fikk dekket SFO-plass for større søsken. Noen andre tiltak ble ikke nevnt. Når det gjaldt ansvarsgruppe så kunne det være i forhold til et eldre søsken.

Oppsummering

I min undersøkelse finner en at mødrene ikke anser forholdene i hjemmet som årsak, mens dette ofte vil være barnevernets argumenter. Barnehagene ser som regel kun barnet, og tenker derfor at det skyldes barnet.

Det vurderes ut fra funnene og annen relevant forskning at forholdene i hjemmet har en årsakssammenheng med barnehage som hjelpetiltak.

5.2 Økonomi

Jeg velger å ha med et eget tema i forhold til økonomi. Mine data viser at økonomi ofte går igjen i svarene. Det kan virke som om noen informanter benytter tiltaket kun på bakgrunn av at de har dårlig økonomi.

I undersøkelsen sier samtlige av mødrene at det er mye på bakgrunn av deres økonomiske situasjon at de har barnehageplassen som et hjelpetiltak fra barnevernet.

En mor forteller om svært dårlig økonomi på bakgrunn av spilleproblematikk:

”... Og imens vi betaler ned på inkassoen, så betaler barnevernet for barnehagen for ellers så greier vi oss ikke økonomisk.”

Dette bekreftes av to av barnehagepersonalet som jeg intervjuet som også sier at det handlet mye om den økonomiske situasjonen til foreldrene. En av barnehagens informanter sier at de fikk vite om at barnet hadde barnehageplassen som hjelpetiltak fra barnevernet fordi de fikk purremelding på oppsigelse av plassen. Da det kom beskjed fra regnskapsenheten med varsel om oppsigelse, så forstod barnehagen at barnevernet var inne i familien. En barnehageansatt var usikker på hva som var begrunnelsen for dette hjelpetiltaket.

Hvorfor er det slik?

Øyen sier at barnevernet møter foreldre, men er i stand til å hjelpe dem bare i meget begrenset utstrekning utover hjelpen som gis til barna. Det er også tegn som tyder på en kontraksjon i ”velferdshjelpen” – økonomisk bistand og avlastning – som tross alt kan ha ført til gevinster for foreldre. Det er ikke urimelig å tro at denne form for hjelp har bidratt til den forholdsvis høye grad av tillit til barnevernet, som foreldre gir uttrykk for (Øyen L. mfl., 2010).

Det er ingen fra barneverntjenesten som begrunner barnehageplassen med økonomisk problematikk. Alle fire barnevernsarbeiderne nevner andre begrunnelser som blant annet språklige vansker, barna trenger sosialisering, motoriske vansker og problematikk i forhold til foreldre eller søsken. Dette kommer jeg inn på under temaene nedenfor.

Kan det økonomiske ha andre aspekter ved seg?

I en undersøkelse er det avdekket at dårlig økonomi tydelig øker konfliktnivået i familien og reduserer varmen og den sosiale støtten mellom omsorgspersonene og overfor barna. En bedring i familieøkonomien reduserer derfor noe av disse spenninger, stress og konflikter i familien. Mange av de andre vanskene enn økonomien som mange med relativ fattigdom sliter med, forsvinner ikke i og med hjelpetiltaket. Regelen i barnevernsarbeid er spissede tiltak fordi det ikke handler mest om å forebygge vansker, men mer om å redusere vansker eller fjerne dem. Det gjelder i alle fall risikobarnevernet, men også en stor del av velferdsbarnevernet, fordi dette er identifiserte risikogrupper og derved innsats på selektert tiltaksnivå (Kvelling, 2010).

Oppsummering:

Økonomi er en medvirkende årsak til at foreldrene er ”med” på tiltaket, og det er da reelt nok for dem at det er årsaken. Dette ser også barnehagene, som blant annet er opptatt av å få inn pengene for plassen. Men barnehagene ser også at det ut fra andre forhold, som barnets behov.

Barnevernet begrunner tiltaket ut fra andre forhold enn økonomi. Det er mulig at foreldrene velger å ikke ”ønske” å se at det er andre forhold. De ønsker kanskje ikke å fremstå som en dårlig forelder. Jeg tenker også at en barnehageplass er et ”legalt” tiltak for foreldrene, i og med at alle benytter barnehageplass. Det er ikke et stigmatiserende tiltak som kun en utvalgt gruppe benytter.

5.3 Barnets problematikk og atferd

Har disse barna problematikk som tilsier at de skal være inne i barneverntjenesten? Har de særlige behov? Har de behov som er større enn hva andre barn har? Hva er de særlige behovene? Barna viser ikke mye med sin atferd. Ingen av barna blir fulgt spesielt opp av barnehagepersonalet. Riktignok så er personalet observant på barna, og ser at de har behov for oppfølging. Men er dette mer oppfølging enn hva man kan tenke seg at andre barn har? Er det slik at foreldrene blir fulgt ekstra opp? Ja, i et par tilfeller så er det slik. I en familie er det omfattende råd og veiledning, som har pågått i over ett år før barnevernet kom inn. Da var det for å betale barnehageplassen til barnet fordi det var økonomiske problemer i familien.

Funnene viser at det ikke er samsvar med det de forskjellige partene legger til grunn for at barnevernet er inne.

Hvordan følger barneverntjenesten opp barna nå? De har knapt vært hjemme i familien, de har knapt snakket med barna. De har ikke informert barnehagene om hvorfor barneverntjenesten er inne i bildet.

En mor sier at hun tok kontakt med barneverntjenesten fordi hennes barn viste en aggressiv og utagerende atferd. Hun ønsket å komme i kontakt med barne- og ungdomspsykiatrien og mente veien var via barneverntjenesten.

Dette kan knyttes til Blekens forskning (1992) der hun sier at barnehager kan være et godt tilbud til barn som allerede har det vanskelig. Barnehage for alle barn blir et redskap for å oppdage og forstå hvordan barn faktisk har det, fordi dette gir oss mulighet for å komme nær barn og barnets familie og nære miljø. Her har barnehagen unike muligheter. Barnehagen vil imidlertid ikke automatisk virke forebyggende eller bety at barn og foreldre får den støtte og hjelp de trenger. Dette skjer bare hvis barnehagen oppfattes av både barn og foreldre som en del av virkeligheten, og de ansatte tar del i og er opptatt av livet før og etter barnehagetid. Det krever også at de ansatte legger vekt på individuell omsorg, støtte og vilje til nærhet til barn og foreldre – og at utviklingen av barns selvfølelse og omsorgsevne er et uttrykt mål i barnehagen. Dette må igjen være styrende for de ansattes valg av innhold og arbeidsmåter, jfr forslaget til Rammeplan for barnehagen. (Bleken, 1992)

Et annet funn bekrefter også dette.

En barnehageansatt sier at de er veldig bevisst i forhold til dette barnet.

”... og så er det et slikt barn som man fort kan bli irritert på for å være helt ærlig...”

Dette barnet har ingen problematikk i følge sin mor. Det eneste er at barnet ikke alltid kan forklare ting så godt. Her sier informanten fra barnehagen at det lyser igjennom at barnet kommer fra et språkfattig hjem.

Hvilken betydningen har de voksne i barnehagen? Det kommer fram av intervjuene at dette er barn som har ekstra behov for oppfølging. De lever i familier som har hatt mer eller mindre store belastninger over lang tid. Andre funn er aggressiv atferd, kontaktsøkende og urolige barn.

Barn som befinner seg i risiko- og omsorgssituasjoner må sikres tilknytning utenfor familien. Det er viktig at barnet får oppleve et voksent menneske som ikke svikter, et menneske som tar ansvar for barnet, ser det og er der for det.

Ut fra intervjuene er det uklart i hvor stor grad disse barna er blitt sett. Er det slik at de har hatt nær relasjon til sine foreldre og blitt sett av dem? I og med at familiene har hatt relativt store belastninger over lang tid, så er sannsynligheten større for at foreldrene har hatt mye og tenke på selv. I tillegg har flere av barna byttet både nettverk og barnehage. I noen tilfeller har ikke fedrene vært på banen hele tiden.

Drugli (Drugli, 2008) sier at noen voksne i barnehagene kan vegre seg mot å inngå i nære relasjoner til barn, særlig til barn de umiddelbart opplever som negative eller vanskelige. Jo tettere forhold en inngår til et barn, desto mer må en tåle i møtet med seg selv og sin egen utvikling. En blir utfordret når en investerer i nære relasjoner til et barn der ikke alt går av seg selv (ibid).

Hun sier videre at det vil være svært synd for barn som vekker bekymring hvis de i barnehagen og skolen bare har kontakt med voksne som ikke vil eller kan inngå i nære relasjoner til dem. Det vil ta fra dem en viktig utviklingsmulighet og beskyttelsesfaktor. Tradisjonelt er det lite fokus på relasjonskvalitet når barn som vekker bekymring får spesiell oppfølging. Hvem har undersøkt om det er til gagn eller skade for et barn å ha eneoppfølging av en person det ikke kommer overens med?

En barnehageansatt sier at hun vet at det i starten av barnehageoppholdet så var det tilknytningsproblematikk hos barnet som går i deres barnehage. Hun kaller det også for problematikk i forhold til relasjonsbygging. Dette medførte en atferd som tilsa at det var et barn som hadde problemer med å knytte seg til voksne og i barnegruppen, som hun sier. Det å være med i lek og det sosiale var problematisk. Dette var et barn som de så var svært ukonsentrert i overgangssituasjoner.

Dette understøttes av følgende fra Drugli (2008):

”Det bør være legitimt å streve med relasjonskvalitet mellom barn og voksne i fokus, hvis dette skal bli noe en kan jobbe åpent med. Barn med utagerende atferd er i særlig risiko for å inngå i negativt samspill i barnehagen, og atferden deres blir vanligvis opplevd som særlig vanskelig å takle”.

Mange barn vil stoppe sin negative atferd hvis relasjonen med den voksne blir bedre, eller hvis en jobber mer systematisk med å fremme positiv atferd (ibid).

Tilknytning og relasjonskvalitet predikerer i stor grad barnets sosiale kompetanse. En må derfor sette relasjoner og samspill i fokus når en skal vurdere og utvikle den sosiale kompetansen i barnehagen. For å utvikle sosial kompetanse må barnet oppleve at den er etterspurt og verdsatt i flere miljøer. De må også kunne observere sosialt kompetente rollemodeller (ibid).

Killén sier at barnehagens ansatte har bedre muligheter enn de fleste til å dokumentere barnets funksjon og forholdet mellom barn og foreldre (Killén, 2010). Selv om de ansatte ikke har mulighet til å påvirke barnas omsorgssituasjon på noe vis, så vil de kunne ha mulighet til å formidle sin bekymring og forståelse av barnet til foreldrene. De ansatte kan fokusere på å gi trygghet, gode opplevelser, stimulere barnet og være med på å bidra til barnets utvikling. I tillegg har vil de kunne støtte og avlaste foreldrene.

5.4 Forbedring av foreldrenes omsorgsevne

Er det slik at når barnevernet er inne med barnehageplass så bør det også være i forhold til å kunne forbedre foreldrenes omsorgsevne?

Lovens forarbeider sier noe om at det er viktig å forbedre foreldrenes omsorgsevne når man setter inn hjelpetiltak.

Fafo-rapporten til Gjerustad viser til spørreundersøkelse som bekrefter at tiltaket kan brukes i forbindelse med blant annet manglende omsorgsevne, manglende stimuli, foreldres psykiske problemer med mer. Dette tolkes til at tiltaket også bidrar til forbedring av foreldrenes omsorgsevne.

En barnehageansatt forteller at hun har veiledet familien tett i over ett år. I begynnelsen så hadde de avtale med familien med liste over blant annet daglige gjøremål, ukentlige gjøremål og annet. En ansatt i barnehagen skulle dra hjem til familien hver fjortende dag og sjekke hva som var blitt gjort siden sist. Den ansatte forteller at det nå er slik oppfølging cirka en gang pr måned. Hun sier at de da snakker om alt fra barneoppdragelse til rydding av klær og hus.

Informanten sier følgende om mor:

”Mor kjøper gjerne klær som er altfor store. Men dersom det er slik at barnet mangler støvler og regnbukse så ringer vi henne. Da kommer mor med tingene med en gang.”

”Det å skulle dra hjem til noen og fortelle dem hvor mange ganger de skal skifte på sengen... Det er jo ikke helt normalt for å si det sånn...”

Informanten sier at hun tror at barnehagen har kommet mye lengre med denne familien enn om bare barnevernet skulle ha vært inne i familien. Hun begrunner det med at de ansatte i barnehagen har bakgrunnskunnskap om familien og treffer dem hver eneste dag. I tillegg er mor trygg på de ansatte i barnehagen.

”Mor vet at vi vet...”

En ansatt barnehageansatt blir ikke direkte spurt om selve begrunnelsen for barnehageplassen. Men hun sier følgende i forhold til temaet:

”Dette er barn som er risikoutsatt for ikke å utvikle gode sosiale evner. Og det får man ikke hvis man ikke er i barnehagen. Det er jo ikke barn rundt omkring ellers. Og disse barna sliter med problemer som ikke andre barn kan oppdra dem på. Det må være andre voksne rundt, og se dem og hjelpe dem. Fordi at, i dette tilfellet; hvis man så for seg ren oppbevaring og ikke tenkte noe annet, så er det klart at dette barnet vil jo komme seg frem og få en slags respekt etter hvert fordi at andre barn er redde. Eller det ville bli veldig negativt. Nå vet jeg at dette barnet har lært noe fordi at det har vært i barnehagen.”

Barnehageansatte kan altså ha en uvurderlig rolle for barn som har det vanskelig, men de kan ikke endre barnets hjemmesituasjon på noen radikal måte. De kan formidle sin bekymring og forståelse av barnet til foreldrene. De kan bestrebe seg på å gi trygghet og gode opplevelser, stimulere barnet og bidra til dets utvikling samt avlaste og støtte foreldrene. (Killén, 2012)

Oppsummering

Er det slik at tiltaket automatisk bidrar til at omsorgsevnen blir forbedret? I henhold til barnehagens uttalelser er det klart at de bidrar til forbedret omsorgsevne og rådgivning til foreldrene. Spørsmålet er vel om det er dette som er det rette tiltaket i så fall. Burde det vært tiltak mot foreldrene?

5.5 Samarbeid

Jeg vil her se nærmere på hvordan samarbeidet mellom de forskjellige partene er, og er det slik at samarbeidet fungerer godt? Jeg har valgt å splitte dette temaet i; samarbeidet foreldre og barnehage, samarbeid foreldre og barnevern og til slutt samarbeid barnevern og barnehage. Dette for å drøfte det i forhold til de ulike relasjonene.

5.5.1 Samarbeidet mellom foreldrene og barnehagen

Mødrene forteller at samarbeidet med barnehagen fungerer bra. De av mødrene som har hatt barn i tidligere barnehager har derimot blandede opplevelser i forhold til samarbeid.

Disse informantene trekker fram begreper som respekt, likeverdighet, åpenhet, nær kontakt som viktige stikkord. Noen sier at de føler det er betryggende når de er godt kjent med personalet.

En mor forteller at det ble sendt inn en bekymringsmelding fra den forrige barnehagen i forhold til hennes barn. Dette uten at hun hadde fått noe forvarsel. Etter dette fungerte ikke samarbeidet med den barnehagen, og hun ba barnevernet finne ny barnehageplass til hennes barn.

I stortingsmelding nr 41 (2008-2009) pekes det på at ”god informasjonsflyt mellom hjem og barnehage er viktig for både barna, foreldrene og for barnehagens virksomhet. Den daglige dialogen mellom foreldre og barnehage bidrar til god kvalitet for det enkelte barn”.

De ansatte fra barnehagen opplyser om at de føler at de har et greit samarbeid med familiene. Flere barnehager er tett på familiene, og noen driver omfattende veiledning. Flere informanter uttrykker at det kan være vanskelig å gå inn i veiledning med foreldrene. De ønsker ikke å ”invadere” dem. De fleste sier samtidig at de er ærlige med foreldrene, men er noen ganger usikre på hvor ærlige foreldrene er tilbake. Dersom de skal jobbe med noe i forhold til barnet både i barnehagen og i hjemmet, så er det usikkert hvor mye som faktisk er blitt gjort hjemme. Det blir også sagt av en informant at hun mener at mor lyger mye til dem.

En barnehageansatt sier at på en måte så har barnehagen og foreldrene et veldig nært samarbeid i forhold til oppfølgingen av barnet. Samtidig så sier den ansatte at hun har en

magefølelse for at dette er en mor som ønsker og være samarbeidsvillig og ønsker at det skal være riktig. Og så sier hun at de gjør det samme hjemme som i barnehagen. Men den ansatte vet ikke om hun egentlig tror på det, fordi det ikke ser slik ut på barnet.

Informanten sier:

”Det er ikke alt man føler er like enkelt og si, men jeg føler allikevel at mor har tatt ting til etterretning.”

Samtidig sier informanten:

”Jeg synes at enkelte ting er vanskelig og så bruker man nok ei stund til å formulere det. Fordi man ikke ønsker at det skal bli oppfattet som kontroll eller som en beskjed. Vi kan ikke forvente at foreldre skal tenke at: ”Ja, ja, hun jobber i barnehage, så hun vet best”. Det er jo de som er foreldrene.”

Hun sier videre at hun ikke synes at samarbeidet er spesielt vanskelig med denne moren, men at hun generelt synes det er vanskelig med samarbeidet med foreldre.

I forhold til det samarbeidet som de har hatt, så tenker hun at det har gått mer på henne og at hun ikke har vært tydelig nok med å si ifra til denne moren om at dette er det beste. Samtidig så tror hun at moren ville ha taklet det dersom hun var enda mer tydelig. Hun sier videre at dette er en mor som kommer med mye informasjon. Men, samtidig så er informanten usikker på om mor ønsker eller tenker at det er det rette svaret. Informanten sier at hun synes det er vanskelig og spørre mer når hun har fått svar, selv om hun er usikker på om det er det rette svaret. Hun sier at skulle ønske at barnevernet kunne ha hjulpet henne med akkurat dette. Hun skulle gjerne vite om barnevernet kjente til familiens hjemmesituasjon for da hadde hun ikke trengt å tenke så mye på det. Men hun er redd for at barnevernet også tar mors svar for gitt, slik som hun gjør. Under intervjuet sier informanten etter hvert at hun kanskje skal ta initiativ til å snakke med barnevernet om magefølelsen hun har.

En annen informant fra en barnehage sier at hun tror at samarbeidet er blitt så bra fordi de kjenner mor fra tidligere. Hun sier:

”For det er noe det der med å skulle komme inn og være belærende overfor en annen mor. Du skal trå veldig varsomt og svelge noen kameler samtidig.”

Flere av barnehagene har vært involvert i å sende bekymringsmelding, enten sammen med foreldrene eller uten dem. Det har da vært vanskeligere å komme i posisjon rett etterpå, men med tid og åpenhet så har det gått seg til.

Samarbeidet mellom foreldre og barnehage oppfattes noe forskjellig av partene. Foreldrene synes samarbeidet går godt, mens de barnehageansatte uttrykker mer misnøye med samarbeidet. Men det er ikke noe formelt samarbeid.

5.5.2 Samarbeid mellom foreldre og barnevern

Flere av informantene her var veldig redd i starten av samarbeidet med barnevernet. Ingen hadde selv dårlige erfaringer, men hadde hørt skumle historier.

Fremhever viktigheten av enkeltpersoner i barnevernet som har vært gode å snakke med. En nevner viktigheten av at hun selv er ærlig med barnevernet. En annen savner mer kontakt enn hun har i dag. I det tilfellet har det nettopp kommet inn saksbehandler, selv om barnevernet har vært inne i mange måneder. Informanten har et ambivalent forhold til barnevernet, men sier at når de først er inne så ønsker hun tettere oppfølging.

Stikkord her er at foreldrene ønsker tettere oppfølging, viktig at de er god å snakke med, føler seg ikke overkjørt og har medbestemmelsesrett.

Samtlige informanter gir uttrykk for at samarbeidet med foreldrene er godt. De trekker frem viktigheten av at foreldrene kommer på møter, tid til å bli kjent, at foreldrene skal være trygge på at det er åpenhet.

”Jeg har nok vært et gnagsår i hennes liv, men jeg kommer til å holde fast”.

Totalt sett virker det som om samarbeidet mellom foreldre og barnevern er bra.

5.5.3 Samarbeidet mellom barnevern og barnehage

Det er nødvendig å erkjenne at mens barnevernet har det *formelle ansvaret for undersøkelsen*, har vi alle et *faglig-etisk ansvar* for å se barnet, bestrebe oss på å forstå det, bidra med våre observasjoner og forståelse og sikre barnet god nok omsorg og hjelp, sier (Killén, 2012).

Samarbeidet mellom barnevernet og barnehagen har i mange år vært satt i søkelyset. Sagbakken (1996) pekte på at barnehagen hyppig anvendes som ”forebyggende tiltak”, men uten at barnehagens rolle, muligheter og begrensninger som nettopp dette har vært særlig drøftet. Dette gjør seg utvilsomt fortsatt gjeldende. Det er behov for å konkretisere innholdet av ”hjelpesessene”. Med økt kunnskap om omsorgssvikt og tilknytning ligger forholdene godt til rette for dette. Det burde være mulig å avklare nødvendigheten av og innholdet i den kompenserende tilknytning for det enkelte barn der det er behov for terapeutisk omsorg (Killén, 2012).

Barnehagens informanter er veldig fornøyd med samarbeidet. De presiserer viktigheten av å ha samme saksbehandler hele veien for å få en god progresjon, god kontakt og jevnlig møter.

Barnevernet var også veldig fornøyd med samarbeidet med barnehagen. Funnene viser at det er stor enighet om dette.

5.6 Barnets kontakt med barnehage og barnevern

Hvilken kontakt har barnet med barnevernet og barnehagen?

FNs barnekonvensjon artikkel 12 omhandler barns rett til informasjon og deltakelse når beslutninger skal tas i saker som angår dem. Dette gjelder både på den offentlige og den private arena.

Retten til deltakelse på individnivå skal sikre hvert enkelt barn en rett til å bli hørt i saksbehandling i domstolene og forvaltningen i saker der barnet er berørt. Barns individuelle rett til deltakelse gjelder også i andre sammenhenger og på andre arenaer, som i barnehagen, skolen, familien og når det gjelder fritidsaktiviteter (Strandbu, 2011).

Ut fra mødrenes utsagn har ingen av barna møtt noen saksbehandler fra barneverntjenesten mer enn en gang. Noen av barna har aldri møtt sin saksbehandler. Dette selv om noen av barna har hatt barnehageplassen som hjelpetiltak over tid. Ingen av barna vet om at barneverntjenesten følger opp i familien. En mor sier følgende om temaet:

”Barna har truffet saksbehandleren, men de vet ikke hvem hun er og hva hun gjør der. Jeg føler ikke at barna trenger å vite det heller. Barna mine synes bare at det er kult at det kommer nye folk på besøk.”

Dette viser at barna ikke blir hørt slik de burde i forhold til ovennevnte.

Både i forhold til tilrettelegging for deltakelse, fortolkning av barns uttrykk og vektlegging av barns ønsker og meninger når beslutninger skal tas, så har barns alder og modning betydning.

Gamst og Langballe (2006) skriver at barnet er akkurat så god til å uttrykke seg som den voksne er til å lytte og forstå den enkelte barnet (Strandbu, 2011).

I januar 2006 trådte det i kraft en ny barnehagelov med en ny bestemmelse om at barn fikk lovfestet rett til å medvirke i utforming av livet i barnehagen. I § 3 i barnehageloven refereres det til at barn i barnehagen har rett til ”... å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.”

Informantene fra barnehagene sier at de ikke kjenner til hvorvidt barna har møtt sin saksbehandler. Saksbehandlerne har ikke vært i barnehagen for å snakke med barna eller for å observere dem. En barnehageansatt sier at hun tror at konsulenten var hjemme hos familien en gang i hvert fall. Men om barnevernkonsulenten har fortalt hvem hun er, det vet hun ikke. Hun sier videre at disse barna heller ikke spør om noe slik som andre barn gjør. Dette er passive barn.

Barneverntjenestens informanter sier at de har truffet barna når de har vært på hjemmebesøk hos dem. Men de sier også at de ikke har snakket noe særlig med barna. Enkelte av saksbehandlerne sier at de har snakket med de større søsknene til barna, men ikke med barnehagebarna.

En informant fra barneverntjenesten beskriver det slik:

”Ja, nå begynner barnet og bli ganske stort, og barnet var lite når vi traff det første gangen. Men vi har jo truffet barnet når vi har vært hjemme der og fortalt hvem vi har vært. Om barnet er klar over at vi er inne i bildet i dag, det vet jeg ikke. Det tror jeg ikke.”

Denne informanten sier videre at barneverntjenesten ikke har hatt samtaler med barnet fordi en ansatt i barnehagen har fulgt opp barnet veldig godt. Barneverntjenesten har fått informasjon fra barnehagen hvordan det går med barnet.

Barns forutsetninger for å tale sin sak varierer, og for at barn skal gis en mulighet for deltakelse, er samhandling med og tilrettelegging fra voksne aktører helt avgjørende. Barnet blir ikke inkludert i diskusjoner bare fordi det selv ønsker det, eller fordi det har fått en rett til å delta.

Astrid Strandbu skriver at deltakelse kan forstås som engasjement i og kommunikasjon og samhandling med barn, der siktemålet er å oppnå forståelse av barnets opplevelser, uttrykk og meninger. Deltakelse innebærer at omgivelsene forholder seg til og søker og forstå hva barnet uttrykker i de sammenhenger der barnet inngår. Barnets uttrykk kan være alt fra den første bablingen som etterfølges av respons fra omsorgsgiverne, til den klare meningen 14-åringen uttrykker. Barnets rett til deltakelse har derfor ingen aldersgrense. Men deltakelse innebærer et fortolkende element der realiseringen av barns rett til deltakelse forutsetter at omgivelsene er innstilt på og motivert til å forsøke å forstå barnets perspektiv (Strandbu, 2011).

Barna i denne undersøkelsen er mellom tre og seks år. Ingen av dem har noe problematikk i den forstand at de ikke har mulighet til å gi uttrykk for sine meninger slik det kommer frem av intervjuene. Et av barna har imidlertid hatt noe problematikk i forhold til å skulle fortelle om situasjoner som har skjedd. Men dette har bedret seg etter hvert.

Oppsummering

Funnene viser at barnet har god kontakt med barnehagen, mens det ikke har noen kontakt med barnevernet.

5.7 Tiltaksplaner og mål for tiltaket

Ved oppstart av et hjelpetiltak plikter barneverntjenesten å utarbeide en tiltaksplan for barn og familier som mottar hjelpetiltak fra barneverntjenesten. En tiltaksplan er et selvstendig skriftlig dokument. Tiltaksplanen beskriver hvilke hjelpetiltak som er valgt i den enkelte sak, hvorfor de er iverksatt, og hva målet med dem er. Hvert barn skal bare ha én tiltaksplan. Tiltaksplanen skal inneholde en oversikt over tiltakene og målsettingene med dem. Planen skal utarbeides i samarbeid med barn og foreldre. Når barnehagen er involvert i tiltakene, bør også den delta i utforming av de målene som angår den. (Barne- og likestillingsdept., 2009)

”Tiltaksplaner kan være et viktig redskap i oppfølging og evaluering av igangsatte hjelpetiltak fordi faktiske endringer kan vurderes opp mot de opprinnelige planene og forventningene” (Gjerustad, 2006).

Det bør fremgå av tiltaksplanen dersom barnehagen skal inneha en kontrollfunksjon. Her er det viktig med åpenhet fra barneverntjenestens side.

Dette vil kunne gjelde i situasjoner der barneverntjenesten er usikker og trenger holdepunkter for hvorvidt foreldrene for eksempel misbruker rusmidler. Barneverntjenesten bør være konkret på hva den ønsker at barnehagen skal følge opp, og i hvilke situasjoner det er ønskelig og nødvendig at barnehagen kontakter barneverntjenesten (Barne- og likestillingsdept., 2009).

Mine data viser at det er store uklarheter i forhold til tiltaksplaner. Både om det finnes slike, og hvilket innhold de har. Barnevernet på sin side hevder at de har laget tiltaksplaner i forhold til oppfølging av hjelpetiltakene. I samme vending forteller de om målsettingene for tiltaket. I følge de barnevernsansatte er det satt følgende mål for tiltaket:

- barnet skal få den stimuleringen det trenger
- struktur i hjemmet
- økonomisk hjelp
- avlastning for mor
- barnet skal få lek og stimulering fra andre barn
- barnet skal få utvikle seg slik at det kan fungere sosialt adekvat i lag med jevnaldrende
- stabil hverdag med et stabilt omsorgstilbud

På den andre siden forteller informantene fra barnehagen at de ikke kjenner til hvorvidt det finnes tiltaksplaner henhold til hjelpetiltaket. I etterkant av intervjuene så blir jeg usikker på om de vet hva en tiltaksplan for barnevernstiltak er? Tenker de på en oppfølgingsplan fra barnehagens side? Tenker de på en individuell plan? Det er mange varianter av planer i de forskjellige offentlige etater.

Det mest interessante og viktigste funn er at heller ikke mødrene kjenner til om det eksisterer tiltaksplaner i forhold til deres barn. Bare en av mødrene mener å huske at hun nettopp har fått tiltaksplanen i posten. Hun beskriver dette slik:

”Ja tiltaksplanen kom i posten i går. Jeg husker ikke helt hva som stod der, men det har vel litt med sosial trening blant annet og gjøre, det med å være i lag med andre barn, og akseptere deres synspunkter. Dette med å lære og forholde seg til andre barn.”

På spørsmål om hva målene for hjelpetiltaket er så svarer mødrene litt forskjellig. Alle mødrene sier i intervjuene at økonomi er hovedårsaken til at barneverntjenesten har satt inn barnehageplass som hjelpetiltak. Noen mødre sier samtidig at det er et mål å endre atferden på barnet, mens andre ikke så svarer detaljert rundt dette temaet.

Det er ikke gjort så veldig mange brukerundersøkelser omkring hjelpetiltak i barnevernet, men etter hvert har det blitt flere, både kvantitative og kvalitative undersøkelser. Jeg har tidligere nevnt prosjektet Det nye Barnevernet som har intervjuet over 700 foreldre i forhold til deres kontakt og oppfølging med barneverntjenesten. Dette er vel den største norske brukerundersøkelsen innenfor dette temaet (Fauske mfl., 2009).

Funnene i min undersøkelse stemmer godt overens med en studie utført av NOVA og Fafo om de kommunale barneverntjenesters bruk av hjelpetiltak for barn og ungdom fra 0 til 23 år. Blant annet har de intervjuet representanter fra ulike barneverntjenester samt både barn og foreldre. Dette er også en stor undersøkelse. Svarene de har fått har variert betydelig når de har spurt deltakerne i ansatteintervjuer og fokusgruppeintervjuer om i hvilken grad de bruker tiltaksplaner, og hva deres erfaringer med slike planer er. Noen sier at bruker tiltaksplanene systematisk i sitt arbeid. Mange informanter påpeker at tiltaksplaner er nyttige, men at det er få som bruker dem i absolutt alle saker. Mangel på tid oppgis som en viktig årsak til at det ikke alltid utarbeides tiltaksplaner.

I den undersøkelsen kom det også fram at noen er negative til tiltaksplaner. De sier at de opplever det som lite meningsfullt å måtte bruke tid på å utvikle tiltaksplaner (Gjerustad, 2006).

Også en studie utført av barneverntjenesten i Kristiansand (Gjedrem, 2004) viser at ansatte i barneverntjenesten opplever utformingen av tiltaksplaner som svært vanskelig. Spesielt hvordan de skal forklare hva mål er, og finne formuleringer på mål sammen med foreldrene. Det kan være vanskelig å motivere foreldre til å delta i dette arbeidet, sier de. De synes også det er utfordrende å klare og etablere en relasjon som er så trygg at de tør eller vil sette ord på egne tanker og følelser. De stiller spørsmål i forhold til hvordan få familien til å "eie" tiltaksplanen.

Oppsummering

Dette viser at utforming og bruk av tiltaksplaner kan være en stor utfordring for barnevernet. Barneverntjenesten utformer tiltaksplaner, men i mange tilfeller har ikke foreldrene noe eierskap til disse planene. Ei heller ikke andre samarbeidende aktører som i dette tilfelle er barnehagene.

"Utviklingen av et felles forståelsesgrunnlag er sannsynligvis noe av det viktigste å investere i" (Killén, 1991).

Det kan bli vanskelig både å følge opp tiltaksplanen, samt evaluere om tiltakene har noen hensikt når ingen har eierskap til den, og når målsetningene er så uklare.

6 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE REFLEKSJONER

Først vil jeg oppsummere de viktigste funnene fra undersøkelsen min.

Et av de mest påfallende funnene er at mødrene, barnehagene og barnevernet beskriver forskjellige årsaker til hvorfor det ble iverksatt barnehageplass som hjelpetiltak. Her er det store variasjoner i svarene. Mødrene forklarer dette med at de har dårlig økonomi og av den grunn betaler barnevernet barnehageplass for barna deres. Barneverntjenesten begrunner ikke hjelpetiltaket som en økonomisk problematikk. De har andre begrunnelser, som barnets atferd, struktur i hverdagen, at barnet har behov for stimulering med språk og atferd med andre barn.

Et annet funn er at barnevernets konsulenter ikke kjenner disse barna så godt. Ingen av barnevernets ansatte har observert barna i barnehagen. Det barnevernet har av opplysninger om barna er enten fra foreldrene eller fra barnehagene. Barnehagene derimot gir inntrykk av at de kjenner barna godt.

Det kom fram av undersøkelsen at alle fire familiene beskrives som marginaliserte familier. Dette er familier med relativt store belastninger og sammensatt problematikk.

Alle barna i undersøkelsen har en mannsperson som bor sammen med familiene. Disse mennene er i ulik grad knyttet til barna. Noen er fedre, mens andre er stefedre. En mann er borte fra familien for tiden, en jobber svært mye, en har relativt nettopp kommet inn i familien, mens en har vært stabilt sammen med familien helt siden barna ble født.

Mødrene har vært stabile for disse barna. Stabile i den forstand at de har bodd sammen med barna hele barnas liv.

Flere familier har flyttet flere ganger, og de har derfor hatt et lite stabilt nettverk over tid. De som har flyttet har bodd rundt om i forskjellige kommuner. Dette har resultert i at slik at barna har byttet både bolig, nærmiljø og eventuelt barnehage. Mødrene har byttet jobb og skiftet omgangskrets.

Dette er familier med dårlig økonomi slik de selv beskriver det. Barnehagene og barnevernet forteller det samme. Mødrene har hatt ustabile inntekter, og har delvis vært uten jobb i perioder.

I alle familiene er det flere barn. Samtlige familier har problemer i forhold til et eller flere av barna i familien. Problemene gjelder ikke alltid det barnet som har barnehageplass som hjelpetiltak fra barnevernet. Hos flere av familiene kan dette gjelde søsken som er større og har begynt på skolen. Problemene er forskjellig hos disse barna, og de fleste har en form for oppfølging fra en eller flere hjelpeinstanser som sykehus, BUP og PPT. Det er også dannet ansvarsgrupper rundt flere av disse barna.

Det kommer frem i undersøkelsen at samarbeidet mellom partene fungerer godt. Det være seg både samarbeidet mellom foreldrene og barnehagen, foreldrene og barnevernet og barnehagen og barnevernet.

Alle mødrene ønsker barnehageplass for sine barn. Noen ønsker det for å komme i jobb eller studier. Andre ser også behovet hos barna sine. En barnehageansatt sier at stort sett alle barn er i barnehage nå for tiden. Dersom noen barn ikke får denne muligheten så har de ikke så mye alternativ i forhold til jevnalderssosialisering på dagtid. De blir gående hjemme med en mor som ikke ønsker å være hjemme.

Foreldrene forteller at det har vært blandet følelse å skulle få barnevernet inn når det egentlig bare gjaldt økonomiske problemer. En av foreldrene sier at hun heller skulle ønske hun hadde fått denne hjelpen NAV. Samtidig sier hun at siden barnevernet nå er inne så ønsker hun egentlig mer oppfølging og rådgivning.

Hvordan blir det om NAV dekker det? En vil kanskje ikke få beskyttet barnene i like stor grad. Ville en få ut de andre effektene som tiltaket eventuelt har for eksempel i forhold til omsorgsevne, og barns atferd.

Samarbeidet mellom partene er godt. Både foreldre og barnehager sier noe om dette med at det er en fordel med en saksbehandler, enn at det er flere inne. En barnevernkonsulent nevner også noe om dette.

Imidlertid viser funnene at det er lite samsvar mellom svarene på om det utarbeides tiltaksplaner. Tiltaksplan burde kanskje være et dokument der mye av kommunikasjonen mellom de ulike partene ble styrt rundt. Her er i alle fall et betydelig forbedringspotensiale.

Barnehager finnes i alle kommuner og er dermed et hjelpetiltak som er lett tilgjengelig. Det vil kreve mindre innsats å iverksette en barnehageplass enn å starte opp et annet tiltak som ikke eksisterer i ferdig form, men som må utvikles og tilpasses den enkelte familie. For det andre kan det i noen tilfeller være enklere å få foreldrene til å godta barnehageplass enn tiltak som er rettet inn mot å bedre foreldrenes omsorgsevne. Slike tiltak vil ofte oppleves som mer invaderende for foreldrene og setter i større grad spørsmålstegn ved deres evne til å yte omsorg. I situasjoner der barnevernet opplever motvilje mot tiltak som er ment å skulle bedre foreldrenes omsorgsevne, kan det være lettere å gi barnet en barnehageplass med håp om at det ordner seg.

Mens barnehagen er et viktig supplement for de barn som har det bra, kan barnehagens utviklings- og læringsmiljø være livsnødvendig for et barn med behov for hjelpetiltak. Men skjer dette automatisk? Er det slik at bare barnet kommer innenfor veggene i barnehagen vil det automatisk oppleve de positive muligheter som ligger der? Det kan synes som om det er det barnevernet forventer, men hva skjer i praksis?

Kan det tyde på at barnevernet velger å bruke tiltak som kan bidra til å skape et best mulig samarbeid med familien, framfor tiltak som anses som optimale i forhold til barnets situasjon? Hva har relevant forskning sagt på området?

Det er ikke noe nytt at hjelpetiltak omfatter en svært varierende gruppe barn og unge. Tidligere forskning tyder på at hjelpetiltak settes inn i de familiene hvor en klarer å få til samarbeid, mens barna blir tatt ut av familien der en ikke klarer å få til samarbeid (Gjerustad, 2006).

Et spørsmål som melder seg i forbindelse med barnevernets hjelpetiltak, er om det alltid er relevant å vurdere dem i forhold til hvilke effekter de har. Noen ganger kan det hende at tiltak iverksettes for å kompensere for en mangel ved foreldrenes omsorg. Det kan for eksempel dreie seg om opphold i barnehage som kan kompensere for et mindre stimulerende hjemmemiljø. Et tiltak iverksettes neppe uten at barnevernet har forventninger om effekter av det. I tilfellet med barnehage kan det hende at det kan føre til en bedre sosial og språklig fungering hos barnet. Men tiltaket er lite spesifikt i forhold til slike mål for endring (Gjerustad, 2006).

Fafo-rapporten (2006) viser til en spørreundersøkelse hvor det kommer fram at barnehage anses som et tiltak som kan brukes i forhold til en rekke ulike problemer. Uansett om problembeskrivelsen som gis i spørsmålene handler om omsorgssvikt, manglende stimulering, barns atferdsvansker, foreldres psykiske problemer eller rusmisbruk, er barnehage ett av tiltakene informantene mest sannsynlig hadde valgt (Gjerustad, 2006).

Hanne Cecilie Braarud har skrevet en artikkel ”Kunnskap om små barns utvikling med tanke på kompensierende tiltak iverksatt av barnevernet”. (Norges Barnevern nr 3/12) Her legger hun vekt på betydningen av sosiale relasjoner, overgangsperioder i sped- og småbarnsalderen, og kunnskap fra tilknytningsteorien, hvor miljøets betydning for barnets utvikling er viktig. Her legges det spesielt vekt på barnets nærmeste omsorgsmiljø.

Kompenserende tiltak eller endrende tiltak?

Det er vanlig at ansatte i barnevernet skiller mellom kompensierende og endrende tiltak.

Begrepet *kompenserende* referer til at tiltaket skal kompensere for en mangel ved barnets omsorgssituasjon. Det kan for eksempel dreie seg om at et barn under skolepliktig alder vokser opp i et relativt lite stimulerende miljø med passive foreldre, men uten at situasjonen vurderes som graverende at omsorgsovertakelse er aktuelt. Barnehage kan da tenkes å være et relativt uspesifikt tiltak som forventes å kompensere for den manglende stimuleringen i hjemmesituasjonen. Tiltaket kan ikke så lett måles med hensyn til effekt selv om en kan tenke seg mulige indirekte effekter som bedre språklig og sosial fungering hos barnet (Gjerustad, 2006).

Endrede tiltak brukes for å oppnå bestemte endringer. Både råd og veiledning i hjemmet og foreldreveileder kan oppfattes som endrende tiltak. Dette gjelder også mer kompensierende tiltak som barnehage, besøkshjem, støtte til fritidstiltak og støttekontakt (ibid).

Det er imidlertid mye overlapping i hvilke tiltak som brukes mest, og det kan for eksempel være slik at man setter inn endrende tiltak i forhold til foreldrene, og kompensierende tiltak for barnet.

Kan det være slik at foreldrene er mer opptatt av kompensierende tiltak og barnevernet av endrende tiltak?

Kommer det fram av intervjuene at barnehage i noen tilfeller brukes når andre hjelpetiltak egentlig burde ha vært igangsatt?

Det kan være flere grunner til det. For det første kan tilgjengeligheten ha vært av betydning. Barnehage finnes i alle kommuner og er dermed et hjelpetiltak som er lett tilgjengelig. Det vil kreve mindre innsats å iverksette en barnehageplass enn å starte opp et annet tiltak som ikke eksisterer i ferdig form, men som må utvikles og tilpasses den enkelte familie. For det andre kan det i noen tilfeller være enklere å få foreldrene til å godta barnehageplass enn tiltak som er rettet inn mot å bedre foreldrenes omsorgsevne. Slike tiltak vil ofte oppleves som mer invaderende for foreldrene og setter i større grad spørsmålstegn ved deres evne til å yte omsorg. I situasjoner der barnevernet opplever motvilje mot tiltak som er ment å skulle bedre foreldrenes omsorgsevne, kan det være lettere å gi barnet en barnehageplass med håp om at det medfører positive endringer framfor å sette i gang tiltak som kanskje eller kanskje ikke kan forandre foreldrenes omsorg (Gjerustad, 2006).

Funnene til DNBV gir empirisk grunnlag for å hevde at vi har fått et nytt barnevern i Norge. I korte trekk kan det nye barnevernet karakteriseres som en familieorientert tjeneste som svarer på behov hos barn og foreldre. Tillit til barnevernet er ganske utbredt blant brukerne. Bare et mindretall blant familiene som til enhver tid har befattning med barnevernet, er preget av akutt risiko for barna, omsorgssvikt eller avvikende asosial atferd hos barn. Hjelp til familier av mer generell forebyggende karakter, er langt mer utbredt. Et flertall av familiene får praktisk hjelp, økonomisk bistand eller avlastning (Fauske mfl., 2009).

Det kommer frem at familiene har en del utfordringer i forhold til belastninger. Hva gjør barnevernet med dette? Deler de sin kunnskap med barnehagene?

Hvordan jobber barnevernet med familiene og barnehagene?

Dette er spørsmål som er viktige å finne gode svar på i forhold til om barnehage som hjelpetiltak har den ønskede effekt.

Hva tenker så jeg?

Er ikke sikker på om dette er saker som skal være i barnevernet. Riktignok har familiene mange belastninger og trenger oppfølging. Det er det ikke tvil om.

Men barnehagene følger opp barna godt, både ut fra deres rammeplan og deres måte å jobbe på med alle barn. Kan ikke se at barnevernet gjør den store forskjellen her. Samtidig så tenker jeg at dersom barnehagene skal være et tiltak fra barnevernet så må de ansatte få mer kunnskap om risikobarn, tilknytning osv

REFERANSER

Bøker:

- BARNE- OG, LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET. 2009. *Til barnets beste : samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten*, (Oslo), Barne- og likestillingsdepartementet.
- BEFRING, E. 2007. *Forskningsmetode med etikk og statistikk*, Oslo, Samlaget.
- BLAIKIE, N. 2009. *Designing social research*, Cambridge, Polity Press.
- BLEKEN, U. 1992. *Rammeplan for barnehagen : utredning fra et utvalg oppnevnt av Familie- og forbrukerdepartementet 25. oktober 1990 ; avgitt til Barne- og familiedepartementet 3. april 1992*, Oslo, Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- BORGE, A. I. H. 2010. *Resiliens : risiko og sunn utvikling*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- BUNKHOLDT, V. & SANDBÆK, M. 2008. *Praktisk barnevernarbeid*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- CLAUSSEN, C. J., SAGBAKKEN, A., GAMST, K. T. & LANGBALLE, Å. 2001. *Det er noe med den ungen : fra bekymring til handling*, Oslo, Sebu forl.
- DALEN, M. 2011. *Intervju som forskningsmetode*, Oslo, Universitetsforl.
- DRUGLI, M. B. 2008. *Barn som vekker bekymring*, [Oslo], Cappelen akademisk forl.
- DRUGLI, M. B. & MARTHINSEN, E. 1998. *En undersøkelse av barnevernet i Trondheim : en gjennomgang av inntaksprosedyrer i distriktene og 1000 meldte barns karriere i perioden 1994/95*, Dragvoll, Barnevernets utviklingscenter i Midt-Norge.
- FAUSKE, H., LICHTWARCK, W., MARTHINSEN, E., WILLUMSEN, E., CLIFFORD, G. & KOJAN, B. H. 2009b. *Det Nye barnevernet : et forsknings- og utviklingsprosjekt i Barnevernet : barnevernet på ny kurs? : sluttrapport fase I*, Bodø, Nordlandsforskning.
- GEERTZ, C. 1973. *The interpretation of cultures : selected essays*, New York, Basic Books.
- GERHARDT, S. 2004. *Why love matters : how affection shapes a baby's brain*, Hove, East Sussex, Brunner-Routledge.
- GILJE, N. & GRIMEN, H. 1993. *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger : innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*, Oslo, Universitetsforlaget.
- GJERUSTAD, C. 2006. *Bare fantasien setter grenser?*, Oslo, Forskningsstiftelsen FAFO.

- GRINDE, T. V. 2004. *Nordisk barnevern : terskelen for barneverntiltak og beslutningsprosessen ved bruk av tvang*, Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- HAMMERSLEY, M. & ATKINSON, P. 1996. *Feltmetodikk*, Oslo, Ad Notam Gyldendal.
- KILLÉN, K. 1991. *Sveket : omsorgssvikt er alles ansvar*, Oslo, Kommuneforlaget.
- KILLÉN, K. 2010. *Sveket, II, Ansvar og (be)handling*, Oslo, Kommuneforl.
- KILLÉN, K. 2012. *Forebyggende arbeid i barnehagen*, Oslo, Kommuneforl.
- KVALE, S., BRINKMANN, S. & ANDERSSSEN, T. M. A. R. J. F. 2009. *Det kvalitative forskningsintervju*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- KVELLO, Ø. 2010. *Barn i risiko*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- LANGBALLE, Å. & GAMST, K. T. 2006. *En dialogisk tilnærming til kommunikasjon med barn*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- LINDBOE, K. 2003. *Barnevernloven : (lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr 100) : ajourført med endringer, senest 1. august 2003 og endringer med ikrafttredelse 1. januar 2004*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- LINDBOE, K. 2011. *Barnevernloven : lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100 : à jour 15. april 2011*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- MARTHINSEN, E. 2003. *Sosialt arbeid og symbolsk kapital i et senmoderne barnevern*, Dragvoll, Utviklingscenteret.
- MASTEN, A. S. 2007. *Multilevel dynamics in developmental psychopathology : pathways to the future*, Hillsdale, N.J., Erlbaum.
- NORGE 2012. *Barnevernloven med forskrifter : lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester : sist endret ved lov 22 juni 2012 nr. 34*, Bergen, Fagbokforlaget.
- NORGE, SKAR, R. & OFSTAD, K. 2009. *Barnevernloven : med kommentarer*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- RAUNDALEN, M. 2012. *Bedre beskyttelse av barns utvikling : ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet : utredning fra utvalget oppnevnt ved kongelig resolusjon 18. februar 2011 : avgitt til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 6. februar 2012*, Oslo, Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- REPSTAD, P. 2007. *Mellom nærhet og distanse : kvalitative metoder i samfunnsfag*, Oslo, Universitetsforlaget.
- SAGBAKKEN, A. & TVEITEN, G. 1996. *Barnevernet i barnehagen*, Oslo, Pedagogisk forum.

- SANDBÆK, M. 1995. *Fikk barna hjelp? : en studie av barns kontakt med hjelpeapparatet, sett med de foresattes øyne*, Oslo, (Senteret).
- SANDBÆK, M. 2002. *Barn og unges levekår og velferd : kunnskapsbilder og forskningsbehov*, Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- SILVERMAN, D. 2006. *Interpreting qualitative data : methods for analyzing talk, text and interaction*, Los Angeles, SAGE.
- SOMMER, D. 1997. "Barndomspsykologi, *Pedagogisk Forum*".
- STORTINGSMELDING 41., 2008-2009.
- STRANDBU, A. 2011. *Barnets deltakelse : hverdagslige og vanskelige beslutninger*, Oslo, Universitetsforl.
- SUNDNES, A. 2004. *-og imens går tida : barnevern, barnehage og kontantstøtte*, Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- THAGAARD, T. 1998. *Systematikk og innlevelse*, Bergen-Sandviken, Fagbokforl.
- THAGAARD, T. 2009. *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode*, Bergen, Fagbokforl.
- ØYEN, L., CLIFFORD, G. & GUSTAVSEN, A. 2010. *Tiltaksprofil og tiltaksutvikling i kommunalt barnevern*, [Bodø], Nordlandsforskning.
- ÅSHEIM, H. 2012. "Det er jo viktig hvilken person du jobber sammen med" : *relasjonsbygging i arbeid med ungdom i barnevernet*, (Bodø), Universitetet i Nordland.

Artikler og temahefter:

- BRAARUD, H. 2012. "Kunnskap om små barns utvikling med tanke på kompenserende tiltak iverksatt av barnevernet. Norges Barnevern 3/2012
- GJEDREM, J. 2004. "Tiltaksplaner og evaluering i barnevernet, hvordan kan det forankres i sosialt arbeids teori?" Norges Barnevern, 4/2004
- SAGBAKKEN A. & TVEITEN, 1996. "Barnevernet i barnehagen".
- STANG, E., 2000. "Frivillige tiltak og grensene mot bruk av tvang i barnevernet".

VEDLEGG

VEDLEGG 1

INTERVJUGUIDE

INNGANGEN TIL BARNEVERNET:

- HVEM MELDTE BARNET TIL BARNEVERNET?
- HVA VAR BAKGRUNNEN FOR MELDINGEN?

SELVE TILTAKET:

- HVA ER BEGRUNNELSEN FOR BARNEHAGEPLASS SOM HJELPETILTAK?
- HVA ER PROBLEMATIKKEN RUNDT BARNET OG HVORDAN OPPSTOD DETTE?
- ER DET SATT NOEN MÅL FOR TILTAKET?
- HVORDAN FUNGERER TILTAKET?

SAMARBEIDET MELLOM INVOLVERTE INSTANSER:

- HVORDAN FUNGERER SAMARBEIDET MELLOM DERE, BARNEHAGEN OG BARNEVERNET?

BARNET:

- HVA VET BARNET I FORHOLD TIL AT BARNEVERNTJENESTEN ER INNE I BILDET?
- HAR DET VÆRT NOEN ENDRING HOS BARNET ETTER AT BARNEVERNET OPPRETTET TILTAKET, OG I SÅ FALL HVILKEN ENDRING?

ER DET NOE ANNET DU/DERE ØNSKER Å TILFØYE?

VEDLEGG 2

Samtykkeerklæring

Jeg er student ved Universitetet i Nordland, Master i sosialt arbeid med fordypning i barnevern. Jeg skal skrive en oppgave om forståelsen av barnehageplass som hjelpetiltak i barneverntjenesten. Intervjuene vil være et bidrag til min masteroppgave.

Som forskere er jeg underlagt taushetsplikt og dataene vil bli behandlet konfidensielt. All informasjon som vil komme frem under dette intervjuet vil bli avidentifisert, og kan derfor ikke spores tilbake til deg som person i ettertid. Intervjuet vil bli tatt opp på lydopptaker og slettet ved undersøkelsens slutt. Prosjektperioden vil vare frem til 15. mai 2012. Fram til denne dato vil lydopptaket bli transkribert og oppbevart på datamaskin med passordbeskyttet tilgang.

Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Deltakelse er frivillig og samtykke kan trekkes tilbake på et hvilket som helst tidspunkt uten at du må oppgi grunn.

Jeg har mottatt skriftlig og muntlig informasjon, og er villig til å delta i studien.

Jeg, _____ (navn med blokkbokstaver)
Bekrefter at jeg har mottatt informasjon om intervjuet og samtykker i å delta i intervju.

Underskrift _____ Dato _____

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om deltakelse i intervjuet:

(Navn, rolle i prosjektet, dato)

VEDLEGG 3

FORESPØRSEL OM FORELDRES DELTAKELSE I FORSKNINGSPROSJEKT

Hei!

Mitt navn er Ellen M. Nilsen. Jeg er utdannet barnevernpedagog og jobber nå ved barneverntjenesten i Bodø kommune. I tillegg er jeg masterstudent ved Universitetet i Nordland med sosialt arbeid/fordypning i barnevern som studieområde. Jeg er nå i gang med å gjennomføre min masteroppgave, som siste del av masterstudiet. Masteroppgaven min er et prosjekt med en spørreundersøkelse som skal omhandle forståelsen av barnehageplass som hjelpetiltak i barneverntjenesten. I denne sammenheng vil jeg invitere deg/dere som foreldre til å delta i dette forskningsprosjektet.

Informasjon om prosjektet

Barneverntjenesten har barnehageplass som et av sine hjelpetiltak for barn. Når en barnehageplass blir brukt som et hjelpetiltak så er det alltid minst tre involverte parter; foreldrene, barnehagen og barneverntjenesten. Jeg er interessert i å se nærmere på forståelsen eller oppfatningen disse partene har i forhold til barnehageplassen som tiltak. I tillegg ønsker jeg å finne ut hvordan samarbeidet med partene kan være. Det vil derfor være svært nyttig for meg å intervjuere alle tre partene slik at jeg kan få belyst tiltaket fra flere ståsteder.

Jeg vil starte min undersøkelse ved å intervjuere noen av dere foreldre som har barnehageplass som et eller flere hjelpetiltak fra barneverntjenesten. Deretter i undersøkelsen ønsker jeg å intervjuere pedagogisk leder og/eller førskolelærer eller assistent som jobber nært disse barna i barnehagen. Til slutt ønsker jeg å snakke med barnets saksbehandler i barneverntjenesten.

Hvordan dere foreldre er valgt ut

Utvelgelsesprosessen i forhold til dere som foreldre har vært slik at det er saksbehandlere i barnevernet som har funnet fram til en del foreldre som har barnehageplass gjennom barnevernet. Det er også saksbehandler som har sendt dere dette brevet med tilbud om å være med i undersøkelsen. Saksbehandler vil derimot ikke få kjennskap til hvem av foreldrene som blir med i undersøkelsen.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å være med på undersøkelsen og det er ikke nødvendig å oppgi en grunn hvis dere ønsker å trekke dere underveis. Selve intervjuet vil ta cirka en times tid. Det er ønskelig at vi sammen avtaler tid og sted for intervjuet.

Min kontakt med barnehage og barnevern

Det er dere foreldrene som bestemmer min kontakt videre med både barnehage og barnevern. Med det mener jeg at i forbindelse med at jeg gjør intervjuet med dere så ønsker jeg at dere skriftlig gir meg navn på hvilke personer i barnehagen og i barnevernet dere mener at jeg kan kontakte i forhold til intervju vedrørende deres barn. Når jeg har fått navn

på disse personene fra dere så vil jeg ta kontakt med de utvalgte med forespørsel om å få intervju dem.

Hva jeg vil spørre om

Jeg planlegger å ha de samme spørsmålene både til foreldrene, barnehagen og barnevernet. Dette i forhold til følgende tema:

- Bakgrunn for melding til barnevernet
- Begrunnelse for barnehageplass som hjelpetiltak
- Barnets problematikk/barnets fungering/barnets kjennskap til hjelpetiltaket
- Mål for hjelpetiltaket
- Samarbeidet mellom foreldre, barnehage og barnevern
- Eventuelle endringer hos barnet

Anonymisert informasjon

All informasjon som gis til meg fra alle disse intervjuene vil bli anonymisert. Det vil si at ingen vil kunne kjenne igjen hvem som har sagt hva. For å forhindre at verdifull informasjon går tapt under intervjuet planlegger jeg å bruke en båndopptaker. Disse opptakene vil bli slettet når undersøkelsen er ferdig, senest innen utgangen av desember 2012.

Prosjektet mitt er godkjent av personvernombudet for forskning (NSD). Min veileder ved Universitetet i Nordland er Willy Lichtwarck.

Dersom dere har spørsmål så gjerne ta kontakt med meg.

Med vennlig hilsen

Ellen M. Nilsen

Kontaktinformasjon:

Ellen M. Nilsen
Ingvald Forsbergsvei 2
8019 BODØ
ecmnilsen@hotmail.com
tlf 456 10396

Willy Lichtwarck, professor
Universitetet i Nordland
Postboks 1490
8049 BODØ
willy.lichtwarck@nforsk.no
Tlf 901 86513/ 75 51 73 02

VEDLEGG 4

SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg samtykker herved på at masterstudent Ellen M. Nilsen kan få opplysninger fra barnehage og barneverntjeneste angående mitt barn. Disse opplysningene skal kun benyttes til i forhold til hennes forskningsprosjekt som omhandler forståelse av barnehage som hjelpetiltak i barneverntjenesten.

Dato:

Sted:

Underskrift:

VEDLEGG 5

FORESPØRSEL OM BARNEHAGENS DELTAKELSE I FORSKNINGSPROSJEKT

Hei!

Mitt navn er Ellen M. Nilsen. Jeg er utdannet barnevernpedagog og jobber ved barneverntjenesten i Bodø kommune. I tillegg er jeg masterstudent ved Universitetet i Nordland. Mitt studieområde er sosialt arbeid med fordypning i barnevern.

Jeg er nå i gang med å skrive min masteroppgave. Den skal handle om forståelsen av barnehageplass som hjelpetiltak i barneverntjenesten. Barneverntjenesten kan bruke barnehageplass som eneste eller som et av flere hjelpetiltak for barn. Begrunnelsen for et slikt hjelpetiltak kan være forskjellig fra barn til barn. Når barnehageplass som hjelpetiltak blir satt i verk så er det alltid minst tre involverte parter; foreldrene, barnehagen og barneverntjenesten. Jeg har interesse av å se nærmere på hvilken forståelse disse tre partene har for dette tiltaket samt hvordan samarbeidet partene imellom fungerer. Det vil derfor være nyttig for meg å intervju alle tre partene slik at jeg får belyst tiltaket fra flere ståsteder.

Jeg har nå gjennomført intervjuer med flere foreldre. I den forbindelse har foreldre selv foreslått barnehagepersonell som de mener kjenner barnet deres og saken som sådan. Du er herved foreslått av forelder som har barn i barnehagen som du jobber, og hvor barnehageplassen er et hjelpetiltak fra barnevernet.

Cirka en uke etter at du/dere har mottatt dette brevet så vil jeg ta kontakt for å høre om du/dere ønsker delta i dette prosjektet. I så fall så kan vi sammen avtale tid og sted for intervjuet. Jeg beregner at intervjuet vil ta cirka en times tid. Dersom dere er flere som er foreslått fra barnehagen så vil jeg foreta fokusgruppeintervju med dere sammen.

All informasjon som gis til meg fra disse intervjuene vil bli anonymisert. Det vil si at ingen vil kunne kjenne igjen hvem som har sagt hva. For å forhindre at verdifull informasjon går tapt under intervjuet, planlegger jeg å bruke en båndopptaker. Disse opptakene vil bli slettet når undersøkelsen er ferdig. Det er frivillig å være med på undersøkelsen og det er ikke nødvendig å oppgi en grunn hvis man trekker seg. Dersom dere har spørsmål kontakt meg gjerne på mail eller pr telefon.

Prosjektet mitt planlegges å slutføres innen utgangen av desember 2012. Det er godkjent av personvernombudet for forskning (NSD). Min veileder ved Universitetet i Nordland er Willy Lichtwarck, se informasjon nedenfor.

Det er viktig for meg å gjøre oppmerksom på at min rolle i dette prosjektet vil være som forsker og ikke som ansatt i barneverntjenesten. Dette gjelder spesielt i henhold til taushetsplikten.

Med vennlig hilsen

Ellen M. Nilsen

Kontaktinformasjon:

Ellen M. Nilsen
Ingvald Forsbergsvei 2
8019 BODØ
ecmnilsen@hotmail.com
tlf 456 10396

Willy Lichwarck, professor
Universitetet i Nordland
Postboks 1490
8049 BODØ
willy.lichtwarck@nforsk.no
tlf 901 86513 / 755 17302

VEDLEGG 6

FORESPØRSEL OM BARNEVERNTJENESTENS DELTAKELSE I FORSKNINGSPROSJEKT

Hei!

Mitt navn er Ellen M. Nilsen. Jeg er utdannet barnevernpedagog og er ansatt hos dere i barneverntjenesten. I tillegg er jeg masterstudent ved Universitetet i Nordland hvor jeg studerer master i sosialt arbeid, med fordypning i barnevern. Jeg er nå i gang med å skrive min masteroppgave. Den omhandler forståelsen av barnehageplass som hjelpetiltak i barneverntjenesten.

Barneverntjenesten benytter barnehageplass som et av sine mange hjelpetiltak. Når et slikt hjelpetiltak er i bruk finnes det alltid minst tre involverte parter; foreldrene, barnehagen og barneverntjenesten. Jeg har interesse av å se nærmere både på forståelsen til alle tre partene i forhold til dette tiltaket, samt belyse hvordan samarbeidet kan være. Det vil derfor være svært nyttig for meg å få intervju alle tre partene slik at jeg kan få belyst barnehageplassen som hjelpetiltak fra flere ståsteder.

Det er viktig for meg å gjøre oppmerksom på at min rolle i dette prosjektet vil være som forsker og ikke som ansatt i barneverntjenesten. Dette gjelder spesielt i henhold til taushetsplikten.

I dette prosjektet ønsker jeg å intervju foreldrene til tre barn som har barnehageplass som eneste tiltak i barnevernet og foreldrene til tre barn som har barnehageplassen som et av flere hjelpetiltak i barnevernet. Når jeg har funnet fram til disse foreldrene og intervjuet dem, så vil jeg intervju personell i barnehagen hvor barnet deres går. Etter at jeg har intervjuet både foreldre og barnehageansatte så ønsker jeg å intervju barnevernkonsulenter som jobber med disse familiene.

For at jeg skal få tak i foreldre jeg kan intervju så er jeg avhengig av at dere i barneverntjenesten plukker ut noen foreldre med de to kriteriene jeg nevnte ovenfor. Det er ønskelig at dere da fortløpende sender ut informasjonsbrev til dem med forespørsel om de kan tenke seg å bli intervjuet av meg. I det brevet vil det stå at jeg ønsker at de tar skriftlig kontakt med meg dersom de kan tenke seg å bli intervjuet. Jeg vil også be dem om navn på ansatte i barnehagen til barnet og i barneverntjenesten. Dette slik at jeg i etterkant av intervjuene med foreldrene også kan få intervju de andre to partene.

All informasjon som gis til meg fra disse intervjuene vil bli anonymisert. Det vil si at ingen vil kunne kjenne igjen hvem som har sagt hva. For å forhindre at verdifull informasjon går tapt under intervjuet, planlegger jeg å bruke en båndopptaker. Disse opptakene vil bli slettet når undersøkelsen er ferdig. Det er frivillig å være med på undersøkelsen og det er ikke nødvendig å oppgi en grunn hvis man trekker seg. Dersom dere har spørsmål kontakt meg gjerne på mail eller pr telefon.

Prosjektet mitt planlegges å slutføres innen utgangen av desember 2012. Prosjektet er godkjent av personvernombudet for forskning (NSD). Min veileder ved Universitetet i Nordland er Willy Lichtwarck. Se informasjon nedenfor.

Med vennlig hilsen

Ellen M. Nilsen
masterstudent

Kontaktinformasjon:

Ellen M. Nilsen
Ingvald Forsbergsvei 2
8019 BODØ
ecmnilsen@hotmail.com
tlf 45 61 03 96

Willy Lichtwarck, professor
Universitetet i Nordland
Postboks 1490
8049 BODØ
willy.lichtwarck@nforsk.no
Tlf 90 18 6513/ 75 51 73 02